

KOUVOLAN

VARHAISKASVATUSSUUNNITELMA

LEIKKI KANNATTAA

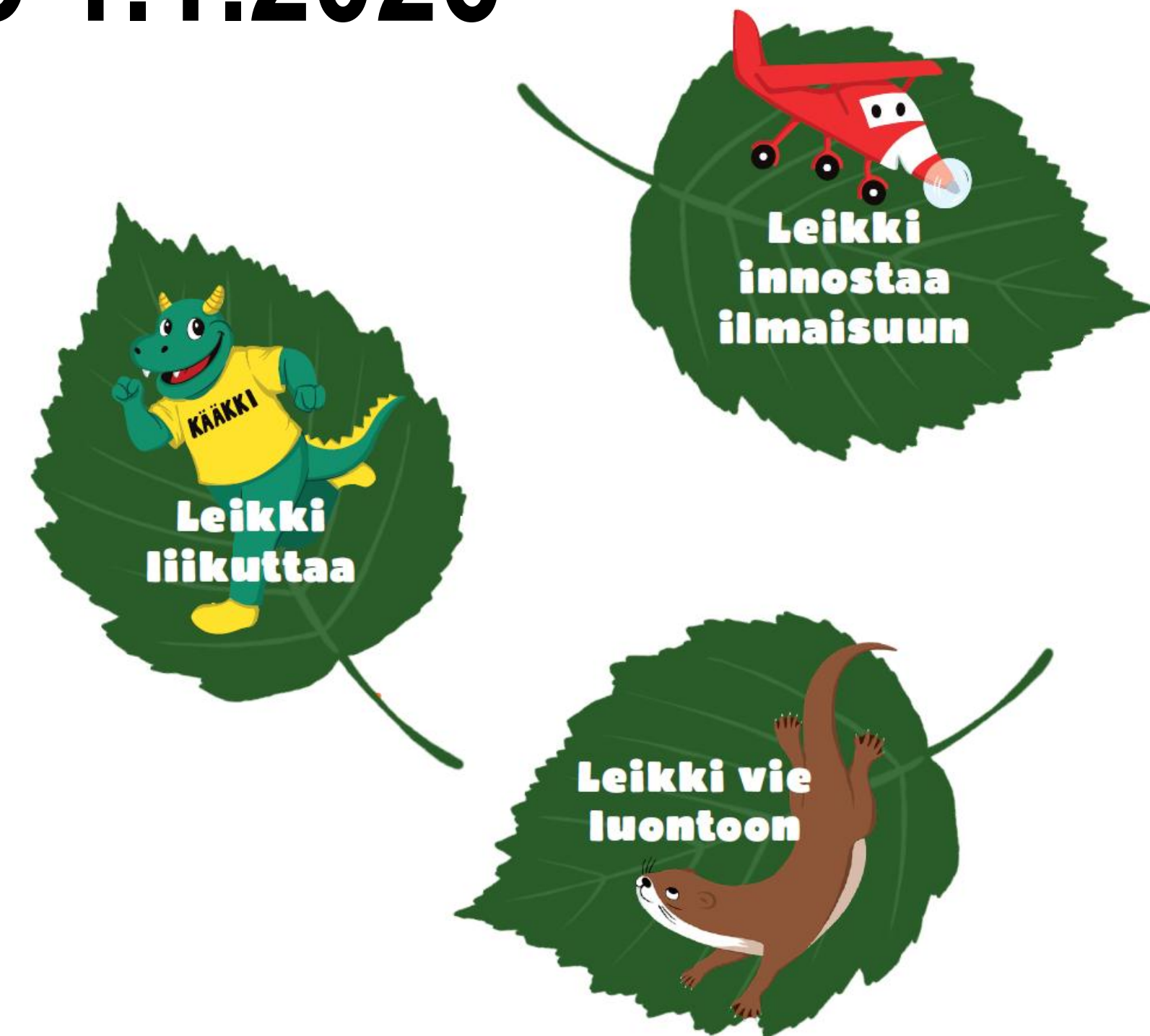
LEIKKI YHDISTÄÄ

Varhaiskasvatuksen kouvolaalaiset painopisteet ja oppimisympäristö 1.1.2026-

Kouvolan VASU tarkoittaa valtakunnallisia varhaiskasvatussuunnitelman perusteita kuvaamalla kouvolaalaiset tavat suunnitella, toteuttaa, arvioida ja kehittää varhaiskasvatusta.

Se on tiivis kuvaus riittävän hyvästä työstä sulkematta pois mitään lain, asetuksen tai varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden edellyttämää tavoitetta tai sisältöä.

SISÄLTÖ

<u>1 Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet ja paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma.....</u>	4
1.1 Laadukas suomalainen varhaiskasvatus	
1.2 Kouvolan VASU	
1.2.1 Lasten odotuksen toiminnalle	
1.2.2 Huoltajien odotukset toiminnalle	
<u>2 Varhaiskasvatuksen tehtävä ja yleiset tavoitteet.....</u>	9
2.1 Toimintaa ohjaavat arvot	
2.2 Oppimiskäsitys ja laaja-alainen osaaminen	
2.3 Lapsen osallisuus	
<u>3 Varhaiskasvatuksen toimintakulttuuri.....</u>	13
3.1 Leikki kannattaa – Leikki yhdistää	
3.1.1 Pedagogisuuteen perustuva	
3.1.2 Ilmaisuun innostava	
3.1.3 Lasta liikuttava	
3.1.4 Luontoa lähestyvä	
3.1.5 Kestävästi kehittyvä	
3.1.6 Vanhemmuutta vaaliva	
3.2 Dialogisesti oppiva yhteisö	
<u>4 Varhaiskasvatuksen pedagogisen toiminnan suunnittelu ja toteuttaminen</u>	22
4.1 Kouvolan varhaiskasvatuksen pedagoginen kokonaisuus	
4.1.1 Lapsen VASU	
4.1.2 RyhmäVASU	
4.1.3 Yksikkökohtaiset suunnitelmat	
4.2 Kokonaispedagoginen johtaminen	
<u>5 Lapsen tuki.....</u>	28
5.1 Tuen järjestäminen, vastuut ja roolit	
5.2 Huoltajan kanssa tehtävä yhteistyö	
<u>6 Vaihtoehtoiseen pedagogiikkaan tai erityiseen katsomukseen perustuva varhaiskasvatus.....</u>	31
<u>7 Toiminnan arviointi ja kehittäminen varhaiskasvatuksessa.....</u>	32
7.1 Pienet askeleet, jatkuvan parantamisen toimintatapa	

LIITTEET.....

34

Liite 1. Tervetuloa lapsesi VASU-keskusteluun

Liite 2. RyhmäVASU ja tiimisopimus

Liite 3. Lähteet

1 Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet ja paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet on varhaiskasvatuslain (540/2018) perusteella Opetushallituksen antama valtakunnallinen määräys, jonka mukaan paikallista varhaiskasvatusta suunnitellaan, toteutetaan, arvioidaan ja kehitetään. Lasten varhaiskasvatussuunnitelmat laaditaan varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukaisesti .

Tätä paikallista varhaiskasvatussuunnitelmaamme Kouvolan VASUa ohjaavat

- 🏠 Varhaiskasvatuslaki
- 🏠 Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (Opetushallituksen määräys 1.1.2026-)
- 🏠 Kouvolan kaupunkistrategia
- 🏠 Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma
- 🏠 Kouvolan yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelma
- 🏠 Kouvolan kaupungin ympäristöohjelma
- 🏠 Varhaisvuosien fyysisen aktiivisuuden suositukset
- 🏠 Varhaiskasvatuksen laadunarvioinnin perusteet ja suositukset
- 🏠 Kouvolan esiopetuksen opetussuunnitelma, joustava esi- ja alkuopetuksen JEA- Käsikirja sekä perusopetuksen opetussuunnitelma
 - 🏠 Esiopetusta ohjaa Opetushallituksen määräyksenä annettu Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet.

Kouvolan VASUn hyväksymisestä vastaa Kouvolaassa kasvatus- ja opetuslautakunta

- 🏠 Kouvolan VASUn laadinnasta, säännöllisestä arvioinnista ja kehittämisestä sekä henkilöstön, huoltajien, lasten ja muiden sidosryhmien osallisuudesta prosessiin vastaa ohjausryhmä.

Rohkeasti uudistuen

Katsomme eteenpäin rohkeasti uudistuen. Parannamme tekemistä, meillä on yhteinen suunta ja kehitämme toimintaamme asukkaita kuunnellen.

Yhdessä

Toimimme yhteistyössä asukkaiden, yritysten, yhteisöjen ja kumppaneiden kanssa. Kaikkien mielipiteitä kuunnellaan ja arvostetaan. Osallistaminen on toimintatapamme. Moninaisuus on vahvuutemme ja meille jokainen on tärkeä.

Kestävästi

Toimimme luotettavasti, turvallisesti ja resurssiviisaasti luontoa kunnioittaen. Reagoimme vastuullisesti ja ketterästi toimintaympäristömme muutoksiin. Rakennamme tasapainoista taloutta, elinvoimaista yhteisöä ja kestäväää ympäristöä.

Kaupunkistrategia 2025–2029: Kouvola – Kaakkois-Suomen keskus

1.1 Laadukas suomalainen varhaiskasvatus

Suomalaisen varhaiskasvatuksen laadun käsitteellisen pohjan muodostaa Kansallisen koulutuksen arviointikeskus Karvin julkaisu Varhaiskasvatuksen laadun arvioinnin perusteet ja suositukset (2018). Se sisältää rakenne- ja prosessitekijöihin jaetut laatuindikaattorit, jotka ovat tutkimusperustaisia kuvauksia laadukkaan ja lapsen edun mukaisen varhaiskasvatuksen olennaisista ja tavoiteltavista ominaisuuksista.

Karvin mukaan laadun rakennetekijöillä tarkoitetaan varhaiskasvatuksen järjestämiseen liittyviä suhteellisen pysyviä tekijöitä, joita määrittävät ja säätelevät esimerkiksi lait, asetukset ja muut valtakunnalliset asiakirjat. Laadun prosessitekijöillä tarkoitetaan varhaispedagogiikan ydintoimintoja ja yksikön pedagogista toimintakulttuuria, joilla on edelleen suora yhteys lapsen kokemuksiin.

- 🍷 Rakennetekijät liittyvät siihen, kuka vastaa varhaiskasvatustoiminnasta, missä varhaiskasvatustoiminta tapahtuu ja millaiset puitteet toiminnalle luodaan. Näin ollen ne luovat reunaehdot pedagogiselle toiminnalle.
- 🍷 Prosessitekijät kuvaavat, miten varhaiskasvatukselle asetettuja tavoitteita ja sisältöjä käytännössä toteutetaan. Ne muodostuvat tavoitteellista ja pedagogista toimintaa jäsentävistä toimintatavoista sekä ohjaavista periaatteista, jotka edelleen todentuvat yksilöiden ja kontekstien välisessä vuorovaikutuksessa.

Karvin Valssi on osa varhaiskasvatuksen laadunhallinnan kansallista kokonaisuutta. Sen taustalla ovat laatukriteerit, jotka ovat indikaattoreita tarkemmin määrittäviä tai erottelevia ominaisuuksia. Kriteerit ovat selkeitä, käytäntöä kuvailevia väittämiä. Kriteerin avulla todennetaan ja tarkastellaan Kouvolassa sitä, miten hyvin indikaattorien mukaiset laatutavoitteet toteutuvat lapsen kohtaamassa varhaiskasvatuksen arjessa.

Kouvolan VASUn laatutavoitteet on johdettu suoraan Karvin indikaattoreista. Kriteerit on merkitty oheisella VALSSI-logolla.

VARHAISKASVATUS

1.2 Kouvolan VASU

Valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukaan paikallista varhaiskasvatusta suunniteltaessa tulee ottaa huomioon paikalliset erityispiirteet, eri toimintamuodot mahdolliset pedagogiset painotukset, lasten tarpeet sekä varhaiskasvatusta koskevan arviointitiedon ja kehittämistyön tulokset.

Laatutavoitteena on, että paikallisesti laadittu opetussuunnitelma konkretisoi kansallista opetussuunnitelmaa ja on henkilöstön työväline varhaiskasvatukselle asetettujen tavoitteiden toteutumisessa.

Kouvolan VASU tarkoittaa valtakunnallisia perusteita, ohjaten ja tukien kaikkien varhaiskasvatuksemme parissa työskentelevien työtä.

- 🏠 Se huomioi paikalliset päiväkotitoiminnan, perhepäivähoidon ja avoimen varhaiskasvatuksen ominaispiirteet sekä varhaiskasvatuksemme kehittämisen painotukset.
- 🏠 Se määrittelee varhaiskasvatuksen järjestämistä kaupungin kaikissa varhaiskasvatuspalveluissa.
- 🏠 Lisäksi yksityinen päiväkotitoiminta noudattaa Kouvolan varhaiskasvatussuunnitelmaa omissa suunnitelmissaan ja yksityisiä perhepäivähoitajia tiedotetaan varhaiskasvatussuunnitelman perusteista ja Kouvolan VASUsta.

Kouvolan VASU täydentyy Lapsen VASUssa, ryhmäVASUssa ja yksikkökohtaisissa suunnitelmissa sekä niitä koskevissa ohjeistuksissa. VASUn tukimateriaalia julkaistaan Kouvolan varhaiskasvatuksen peda.net –sivustolla.

1.2.1 Lasten odotukset toiminnalle

Aineisto on kerätty keväällä 2022 kyselylomakkeiden avulla, jotka on lähetetty huoltajille sähköisesti. Varhaiskasvatusyksiköissä on ollut saatavilla myös paperisia lomakkeita.

Tulosten mukaan lasten odotukset varhaiskasvatuksemme toiminnalle kohdistuvat yhdessä tekemiseen esimerkiksi metsäretkillä, askarrellen, ulkoillen ja leikkien.

Lasten odotukset toiminnalle on huomioitu Kouvolan VASUn laadinnassa.

Sanapilvessä suurimmat sanat edustavat suosituimpia odotuksia.

1.2.2 Huoltajien odotukset toiminnalle

Aineisto on kerätty keväällä 2022 kyselylomakkeiden avulla, jotka on lähetetty huoltajille sähköisesti. Varhaiskasvatusyksiköissä on ollut saatavilla myös paperisia lomakkeita.

Tulosten mukaan huoltajien odotukset varhaiskasvatuksemme toiminnalle painottuvat yksilöinä kohtaamiseen, riittävään liikuntaan, retkiin, teemapäiviin ja kaveritaitojen kehittämiseen.

Huoltajien odotukset toiminnalle on huomioitu Kouvolan VASUn laadinnassa.

Sanapilvessä suurimmat sanat edustavat suosituimpia odotuksia.

2 Varhaiskasvatuksen tehtävä ja yleiset tavoitteet

Varhaiskasvatuslain mukaan varhaiskasvatuksen tavoitteena on

- 🍌 edistää jokaisen lapsen iän ja kehityksen mukaista kokonaisvaltaista kasvua, kehitystä, terveyttä ja hyvinvointia.
- 🍌 tukea lapsen oppimisen edellytyksiä ja edistää elinikäistä oppimista ja koulutuksellisen tasa-arvon toteuttamista inklusiivisten periaatteiden mukaisesti.
- 🍌 toteuttaa lapsen leikkiin, liikkumiseen, taiteisiin ja kulttuuriperintöön perustuvaa monipuolista pedagogista toimintaa ja mahdollistaa myönteiset oppimiskokemukset.
- 🍌 varmistaa kehittävä, oppimista edistävä, terveellinen ja turvallinen varhaiskasvatusympäristö.
- 🍌 turvata lasta kunnioittava toimintatapa ja mahdollisimman pysyvät vuorovaikutussuhteet lasten ja varhaiskasvatushenkilöstön välillä.
- 🍌 antaa kaikille lapsille yhdenvertaiset mahdollisuudet varhaiskasvatukseen, edistää yhdenvertaisuutta ja sukupuolten tasa-arvoa sekä antaa valmiuksia ymmärtää ja kunnioittaa yleistä kulttuuriperinnettä sekä kunkin kielellistä, kulttuurista, uskonnollista ja katsomuksellista taustaa.
- 🍌 tunnistaa lapsen yksilöllisen tuen tarve ja järjestää tarkoituksenmukaista tukea varhaiskasvatuksessa tarpeen ilmettyä tarvittaessa monialaisessa yhteistyössä.
- 🍌 kehittää lapsen yhteistyö- ja vuorovaikutustaitoja, edistää lapsen toimimista vertaisryhmässä sekä ohjata eettisesti vastuulliseen ja kestävään toimintaan, toisten ihmisten kunnioittamiseen ja yhteiskunnan jäsenyyteen.
- 🍌 varmistaa lapsen mahdollisuus osallistua ja saada vaikuttaa itseään koskeviin asioihin.
- 🍌 toimia yhdessä lapsen sekä lapsen vanhemman tai muun huoltajan kanssa lapsen tasapainoisen kehityksen ja kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin parhaaksi sekä tukea lapsen vanhempaa tai muuta huoltajaa kasvatustyössä.

Yleisperiaatteitamme ovat YK:n Lapsen oikeuksien sopimuksen, varhaiskasvatuslain ja YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevan yleissopimuksen mukaisesti

- 🍌 lapsen edun ensisijaisuus sekä lapsen oikeus hyvinvointiin, huolenpitoon ja suojeluun.
- 🍌 lapsen mielipiteen huomioon ottaminen sekä yhdenvertaisen ja tasa-arvoisen kohtelun vaatimus.
- 🍌 lapsen syrjintäkielto.

2.1 Toimintaa ohjaavat arvot

Lapsuuden itseisarvo

- 👉 näkyy varhaiskasvatuksemme arjessa erityisesti siinä, että lapsi kohdataan ja hyväksytään sellaisena kuin hän on.
- 👉 Kuulemme lasta. Hänen ajatuksensa ja mielipiteensä huomioidaan. Henkilöstömme ystävällinen, kannustava ja lasta rohkaiseva tapa toimia vahvistaa lapsen omanarvon tuntoa ja saa lapsen kokemaan itsensä tärkeäksi ja hyväksytyksi ja olonsa turvalliseksi.

Lapsen oikeudet

- 👉 näkyvät varhaiskasvatuksemme arjessa erityisesti siinä, että lapsen osallisuus mahdollistetaan niillä ilmaisun keinoilla, joita hänellä on.
- 👉 Luomme lapselle edellytykset monipuoliseen leikkiin ja leikin avulla oppimiseen sekä mahdollisuuteen iloita leikistä ja omasta oppimisesta. Annamme jokaiselle lapselle opetusta, huolenpitoa ja kannustavaa palautetta sekä hänen tarvitsemaansa riittävää ja oikea-aikaista tukea.

Ihmisenä kasvaminen

- 👉 näkyy varhaiskasvatuksemme arjessa erityisesti siinä, että lapsen sosiaalisia ja emotionaalisia tunne- ja kaveritaitoja vahvistetaan.
- 👉 Ohjaamme lasta ymmärtämään syy-seuraussuhteita. Emme hyväksy kiusaamista, rasismia ja väkivaltaa missään muodossa keneltäkään ja puutumme niihin johdonmukaisesti.

VARHAISKASVATUS

Terveellinen ja kestävä elämäntapa

- 👉 näkyy varhaiskasvatuksemme arjessa erityisesti siinä, että lapsia ohjataan terveyttä ja hyvinvointia edistäviin elämäntapoihin ja tietoisuuteen omien tekojen vaikutuksista luonnon ja ihmisen hyvinvointiin.
- 👉 Tuemme lasta huomaamaan ja vaalimaan sekä edistämään ekologisesti ja sosiaalisesti kestäväää elämäntapaa, jotka molemmat ovat edellytyksiä ihmisoikeuksien toteutumiselle.

Perheiden monimuotoisuus

- 👉 näkyy varhaiskasvatuksemme arjessa erityisesti siinä, että kaikki perheet kohdataan tasa-arvoisesti ja ystävällisesti.
- 👉 Avoin ja ammatillinen kasvatusyhteistyömme kunnioittaa ja huomioi moninaisten perheiden kasvatuskäsitteet. Tuemme lasten perheidentiteettiä ja perhesuhteita niin, että jokainen lapsi voi kokea oman perheensä arvokkaaksi. Tutustumme eri kulttuureihin ja katsomuksiin sekä suomalaista kulttuuriperintöä jaetaan yhteistyössä perheiden kanssa.

Yhdenvertaisuus, tasa-arvo ja moninaisuus

- 👉 näkyvät varhaiskasvatuksemme arjessa erityisesti siinä, että lapsilla on sukupuolestaan, syntyperästään, kieli- ja kulttuuritaustastaan tai häneen liittyvistä muista syistä riippumatta mahdollisuus kehittää taitojaan ja tehdä valintoja.
- 👉 Henkilöstömme luo moninaisuutta kunnioittavan ilmapiirin, joka muotoutuu edelleen vuorovaikutuksessa lasten ja huoltajien kanssa.

2.2 Oppimiskäsitys ja laaja-alainen osaaminen

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet on laadittu perustuen oppimiskäsitykseen, jonka mukaan lapset kasvavat, kehittyvät sekä oppivat vuorovaikutuksessa muiden ihmisten ja lähiympäristön kanssa. Lisäksi varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa kuvataan kuusi toisiinsa liittyvää laaja-alaisen osaamisen osa-aluetta: ajattelu ja oppiminen, kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu, itsestä huolehtiminen ja arjen taidot, monilukutaito, digitaalinen osaaminen sekä osallistuminen ja vaikuttaminen.

- 🐼 Laatu tavoitteena on, että henkilöstörakenne ja -määrä sekä muut resurssit lapsiryhmissä suunnataan siten, että varhaiskasvatukselle asetetut tavoitteet toteutuvat ja lasten pysyvät vuorovaikutussuhteet henkilöstön ja vertaisten kanssa voidaan turvata.

Korostamme lapsen ja aikuisen välisen vuorovaikutussuhteen merkitystä lapsen myönteiselle kehitykselle ja oppimiselle sekä lapsen elämälle tässä ja nyt.

- 🐼 Kohtaamme ryhmän lapset sensitiivisesti ja huomioimme heidän emotionaaliset ja kognitiiviset tarpeensa sekä vastaamme niihin lasten näkökulmat ja aloitteet huomioiden.
- 🐼 Kunnioitamme lapsen yksilöllistä tapaa toimia ja oppia. Rohkaisemme ja kannustamme lasta aktiiviseen toimijuuteen arkipäivän eri tilanteissa.

Lapsella on oikeus leikkiin, ohjaukseen ja opetukseen kaikessa toiminnassaan.
VARHAISKASVATUS

***Ei vain sanoja
paperilla,
vaan tekoja
arjessa ja työssä.***

2.3 Lapsen osallisuus

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukaan kuulluksi tuleminen ja osallisuus omaan elämään vaikuttavissa asioissa kuuluvat lasten oikeuksiin.

- 🐼 Laatu tavoitteena on, että henkilöstö varmistaa, että jokaisella lapsella on hyvä olla varhaiskasvatuksessa. Lapset kokevat tulevansa kuulluksi sekä arvostetuiksi sellaisina kuin ovat.

Osallisuuden teoreettisten mallien kautta voimme kehittää omaa työskentelyämme.

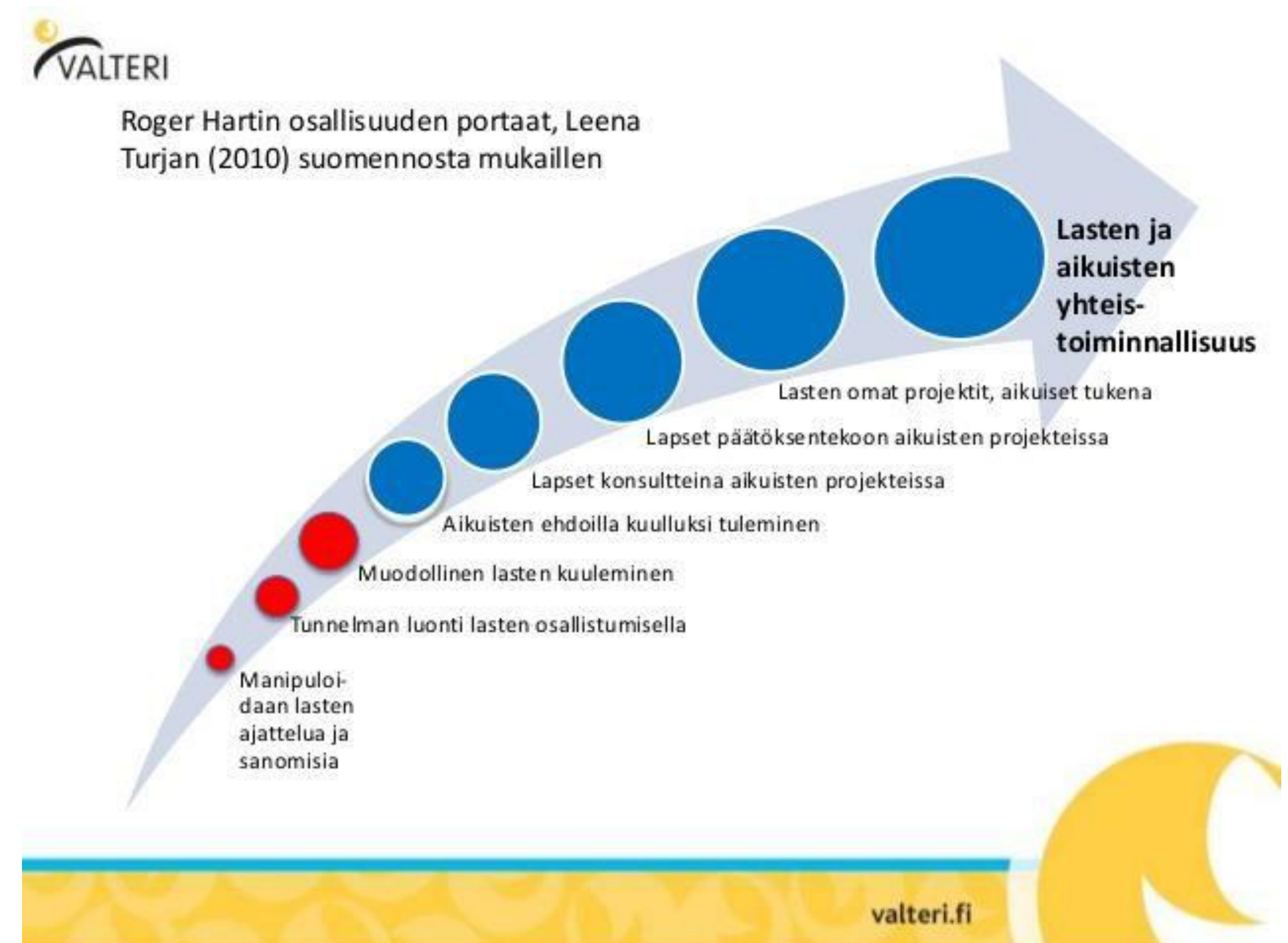
- 🐼 Yksi tunnettu esimerkki on lasten itsenäisyyttä esille tuova Hartin Osallisuuden portaat, joka on luotu lasten toimintaympäristöjen kehittämisprojektien yhteydessä. Hartin mukaan on huomattava, että aina ei ole tarkoituksenmukaista tavoitella ylintä askelmaa.
- 🐼 Annamme lapsille mahdollisuuden vaikuttaa itse oman aktiivisuutensa määrään.
- 🐼 Mallin kolmella alimmalla portaalla korostuvat aikuislähtöisyys ja kasvattajien tarkoitusperät. Korkeammalle edettäessä lasten osallisuus toteutuu aina vain vahvemmin.

VALSSI

- 🐼 Havainnoin ja tulkiten lasten kehollisia viestejä.
- 🐼 Keskustelemme lasten hyvinvointiin liittyvistä havainnoista ja huolenaiheista tiimipalaverissa.

VARHAISKASVATUS

3 Varhaiskasvatuksen toimintakulttuuri

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukaan inklusiivinen toimintakulttuuri edistää lasten osallisuutta ja oppimista ja vastaa kaikkien lasten erilaisiin tarpeisiin.

- 👤 Laatu tavoitteena on, että henkilöstö rakentaa luottamukseen, arvostukseen ja kunnioitukseen perustuvaa ammatillista vuorovaikutusta osana varhaiskasvatuksen toimintakulttuuria, sekä
- 👤 henkilöstö rakentaa ja ohjaa ryhmän toimintakulttuuria systemaattisesti siten, että se edistää, pitää yllä ja kehittää yhteenkuuluvuutta. Henkilöstö huolehtii siitä, että jokainen lapsi saa kokea olevansa ryhmän jäsen ja tuntee kuuluvansa ryhmään. Henkilöstö tukee lasten monipuolisten kaverisuhteiden muodostumista ja ylläpitämistä.

Toimintakulttuurimme pohjautuu oppivalle yhteisölle, jossa lapset ja henkilöstö oppivat vuorovaikutuksessa yhdessä ja toisiltaan. Se on pedagogisuuteen perustuvaa, ilmaisuun innostavaa, lasta liikuttavaa, luontoa lähestyvää, kestävästi kehittyvää ja vanhemmuutta vaalivaa, jota leikki kannattaa – leikki yhdistää.

Tarjoamme kaikessa toiminnassamme jokaiselle lapselle osallisuuden ja vaikuttamisen mahdollisuuden lapsen ikä- ja kehitystaso huomioiden sekä pidämme huolta koko yhteisön fyysisestä, psyykkisestä ja sosiaalisesta turvallisuudesta. Olemme osa kaupunki- ja aluetason monialaista verkostoa, jossa edistetään lasten, nuorten ja perheiden kokonaisvaltaista hyvinvointia yhteistoiminnassa kaikkien niiden tahojen kesken joiden kanssa varhaiskasvatuksen on luontevaa tehdä yhteistyötä.

- 👤 Muun muassa neuvolan ammattilaisten, lastensuojelun sekä muiden terveydenhuollon ja sosiaalipalveluiden toimijoiden kanssa tehtävän yhteistyön tavoitteena on varmistaa varhaiskasvatuksen toteuttaminen lasten tarpeita vastaavasti. Seurakuntien kanssa tehtävän yhteistyön tarkoituksena on rakentaa ja uudistaa yhteistyötä varhaiskasvatuslain ja perusteiden mukaisesti niin että eri seurakuntien toteuttamalla yhteistyöllä on yhteiset linjaukset. Varhaiskasvatuksen eri toimintamuotojen ja perusopetuksen kanssa tehtävän yhteistyön tavoitteena on lapsen eheä oppimispolku varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja perusopetukseen.

3.1 Leikki kannattaa – Leikki yhdistää

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukaan henkilöstön tehtävä on turvata leikin edellytykset inklusiivisten periaatteiden mukaisesti, ohjata leikkiä sopivalla tavalla ja huolehtia siitä, että jokaisella lapsella on mahdollisuus olla osallisena yhteisissä leikeissä omien taitojensa ja valmiuksiensa mukaisesti.

- 🐼 Laatu tavoitteena on, että lapsen yksilöllisyys huomioidaan niin, että jokainen lapsi oppii tunnistamaan ja löytämään omat vahvuutensa ja kiinnostuksen kohteensa, sekä
- 🐼 henkilöstön ja lasten yhdessä suunnittelema ja rakentama pedagoginen oppimisympäristö kannustaa lapsia leikkimään, liikkumaan, tutkimaan, luomaan ja ilmaisemaan. Oppimisympäristöä arvioidaan ja muokataan säännöllisesti lasten tarpeiden ja mielenkiinnonkohteiden mukaisesti siten, että se haastaa ja innostaa lapsia oppimaan.

Varhaiskasvatuksessamme leikki saa näkyä ja kuulua!

- 🐼 Rohkaisemme lapsia vuorovaikutukseen, toimimaan ryhmän jäsenenä ja vaalimaan ystävyssuhteita. Mahdollistamme leikkijöille keskittymisen pitkäkestoiseen ja muuntuvaan leikkiin sekä annamme lasten leikkialoille, kokeiluille ja elämyksille tilaa.
- 🐼 Tunnistamme leikkiä rajoittavia tekijöitä sekä kehitämme leikkiä edistäviä toimintatapoja ja oppimisympäristöjä.
- 🐼 Puutumme ristiriitoihin ja opetelemme yhdessä rakentavia keinoja niiden ratkaisemiseen.
- 🐼 Tuemme ja kannattemme sensitiivisesti sekä tilanteen mukaisesti lasten leikkiä.

VALSSI

- 🐼 Hyväksymme ja kehitämme eteenpäin lasten leikkialoitteita.
- 🐼 Toteutamme lasten leikin havainnointia yhteisesti sovitulla tavalla.
- 🐼 Ohjaamme leikkiä siten, että ulkopuolelle jäävät lapset pääsevät osallistumaan siihen.

VARHAISKASVATUS

Leikki on merkityksellistä lapsen hyvinvoinnille ja oppimiselle.

Leikin avulla lapsi prosessoi kohtaamiaan tilanteita.

Leikin avulla lapsi harjoittelee tunne-, vuorovaikutus- ja elämäntaitoja.

Leikki antaa mahdollisuuden kokea yhdessä tekemisen iloa.

Leikin avulla lapsi ihmettelee ja tutkii ympäristöään.

3.1.1 Pedagogisuuteen perustuva

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukaan kaikkien työtapojen tulee tukea lapsen kehitystä ja oppimista. Ne tulee myös pystyä pedagogisesti perustelemaan. Työtapojen kehittäminen tulee tapahtua inklusion periaatteiden mukaisesti.

- 🍌 Laatuavoitteena on, että varhaiskasvatusyksikön johtaja vastaa yksiköidensä pedagogiikan tavoitteellisesta ja suunnitelmallisesta johtamisesta, arvioinnista ja kehittämisestä sekä henkilöstön työssä oppimisen mahdollistamisesta. Pedagogiikan johtaminen toteutuu varhaiskasvatuksen opettajien ja varhaiskasvatuksen erityisopettajien tuella ja koko henkilöstöä osallistavana, sekä
- 🍌 varhaiskasvatuksen opettajan vastuulla on lapsiryhmän toiminnan suunnittelu, toiminnan tavoitteiden toteutuminen sekä toiminnan arviointi ja kehittäminen. Koko henkilöstö yhdessä suunnittelee, toteuttaa, arvioi ja kehittää pedagogista toimintaa.

Pedagoginen toimintamme rakentuu suunnitelmalliselle kasvatuksen, opetuksen ja hoidon kokonaisuudelle. Lähtökohtana on lapsi, hänen tarpeensa, vahvuutensa ja mielenkiinnon kohteensa. Pedagoginen toimintamme on kokopäiväpedagogiikkaa, jolla mahdollistetaan kaikkien lasten oppimisen ja hyvinvoinnin toteutuminen.

- 🍌 Toteutamme pedagogista pienryhmätoimintaa lapsen oppimisen ja hyvinvoinnin varmistamiseksi.
- 🍌 Pedagogisuus näkyy meillä arjen toimintakulttuurissa ja fyysisessä sekä psyykkisessä oppimisympäristössä, joissa henkilöstön ja lasten yhdessä toteuttama monipuolinen toiminta kannustaa lapsia leikkimään, liikkumaan, tutkimaan, luomaan ja ilmaisemaan.
- 🍌 Oppimisympäristöjä kehitetään siten, että varhaiskasvatukselle asetetut tavoitteet voidaan saavuttaa.
- 🍌 Tieto- ja viestintäteknologia ja digitaalisuus sekä luonto ja lähiympäristö ovat osa monipuolista oppimisympäristöä.
- 🍌 Henkilöstörakenne, tehtävät ja henkilöstön koulutustaso tukevat pedagogiikan toteutumista. Henkilöstön osaamisen kehittäminen on suunnitelmallista.

Henkilöstö tiedostaa, että heidän tapansa toimia ja olla vuorovaikutuksessa välittyvät mallina lapsille, jotka omaksuvat varhaiskasvatusyhteisön arvoja, asenteita ja tapoja. Jokaisella työntekijällä on vastuu oman työn johtamisesta ja perustehtävästä yhteisten arvojen ja tavoitteiden mukaisesti.

3.1.2 Ilmaisuun innostava

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukaan varhaiskasvatuksen tehtävänä on edistää lasten kulttuurista osaamista sekä heidän vuorovaikutus- ja ilmaisutaitojaan.

- 🐼 Laatutavoitteena on, että henkilöstö ja lapset toteuttavat yhdessä leikkiin, taiteisiin ja kulttuuriperintöön perustuvaa monipuolista pedagogista toimintaa, joka tarjoaa lapsille myönteisiä oppimiskokemuksia. Toiminta edistää oppimisen alueiden sekä laaja-alaisen osaamisen mukaisten tavoitteiden toteutumista.

Vahvistamme kulttuuri- ja ilmaisukasvatuksen avulla lapsen ajattelua ja mielikuvitusta, kieli- ja kulttuuritietoisuutta sekä kiinnostusta kirjallisuuteen ja lukemiseen.

- 🐼 Rohkaisemme toimimaan luovasti erilaisissa ympäristöissä sisällä ja ulkona.
- 🐼 Vahvistamme taitoa nähdä ja ymmärtää asioita sekä asettua toisen asemaan.

Pikku-Lennokki –varhaiskasvatuksen kulttuuri- ja ilmaisupolku luo mahdollisuuksia toteuttaa, arvioida ja kehittää toimintaamme myös kulttuuripalvelujen ja eri kulttuurintuottajien kanssa tehtävällä yhteistyöllä.

- 🐼 Oppimisympäristöissämme näkyy lasten ideat, leikit ja tuotokset.
- 🐼 Oppimisympäristömme kannustavat lapsia monipuoliseen taiteelliseen ilmaisuun.
- 🐼 Teemme fyysisiä ja virtuaalisia vierailuja, jotka rikastuttavat lasten oppimisympäristöjä.

VARHAISKASVATUS

Kuva: Otso Forsell 2017
© Kouvolan varhaiskasvatus

3.1.3 Lasta liikuttava

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukaan varhaiskasvatuksen tehtävänä on innostaa lapsia liikkumaan monipuolisesti sekä kokemaan liikunnan iloa. Liikuntakasvatuksen tulee olla säännöllistä, lapsilähtöistä, monipuolista ja tavoitteellista.

- 🐾 Laatu tavoitteena on, että henkilöstö ja lapset toteuttavat yhdessä leikkiin ja liikkumiseen perustuvaa monipuolista pedagogista toimintaa, joka tarjoaa lapsille myönteisiä oppimiskokemuksia. Toiminta edistää oppimisen alueiden sekä laaja-alaisen osaamisen mukaisten tavoitteiden toteutumista.

Toteutamme varhaisvuosien fyysisen aktiivisuuden suosituksia ja edistämme fyysisesti aktiivista lapsuutta yhteistyössä huoltajien ja muiden toimijoiden kanssa.

- 🐾 Käytämme oppimisympäristöjä sisällä ja ulkona monipuolisesti lasten liikkumiseen ja toiminnalliseen oppimiseen sekä mahdollistamme liikkumisen arjen tilanteissa.
- 🐾 Materiaaleissa ja tapahtumissa esiintyvä Dinosaurius Kääkki innostaa sekä kannustaa lapsia ja perheitä liikkumaan.

Lasten liikkumisen ja toiminnallisuuden edistämisen, arvioinnin ja kehittämistyön tukena toimii varhaiskasvatusyksiköissä lasten liikkumisen yhteyshenkilöiden muuveriverkosto.

VALSSI

- 🐾 Kannustan omalla asenteellani ja esimerkilläni lapsia liikkumaan.
- 🐾 Havainnoimme lasten motoristen taitojen kehittymistä yhteisesti sovitulla tavalla.
- 🐾 Ohjatut liikuntatilanteet synnyttävät lapsissa liikkumisen iloa ja onnistumisen kokemuksia.

VARHAISKASVATUS

Kuva: Karin Niemi 2022
© Kouvola varhaiskasvatus

3.1.4 Luontoa lähestyvä

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukaan varhaiskasvatuksen tehtävänä on vahvistaa lasten luontosuhdetta ja vastuullista toimimista ympäristössä sekä ohjata heitä kohti kestäväää elämäntapaa.

- 🦉 Laatutavoitteena on, että varhaiskasvatuksen toiminta on lapsille merkityksellistä, oppimaan haastavaa sekä innostavaa.

Varhaiskasvatusyksikkömme toteuttavat omia ympäristökasvatussuunnitelmiaan.

- 🦉 Arjen pienet luontokokemukset rakentavat pohjaa lapsen hyvälle luontosuhteelle ja ympäristöherkkyyden kehittymiselle. Lähiympäristö ja luontokohteet ovat tärkeitä kasvu- ja oppimisympäristöjä. Piha-alueita monipuolistetaan muun muassa kaupunkiviljelyn keinoin
- 🦉 Toiminnassa huomioidaan luonnonsuojelulliset näkökulmat, jokaisenoikeudet, Suomen luonnon päivä sekä YK:n luonnon monimuotoisuuden päivä.
- 🦉 Sisu-saukko, ympäristökasvatuksen tunnus ja maskotti, innostaa ja ohjaa lapsia elämyksellisiin luontokokemuksiin.

Ympäristökasvatuksen edistämisen, arvioinnin ja kehittämisen tukena toimii ympäristökasvatuksen yhdyshenkilöiden verkosto.

- 🦉 Retkeilemme lasten kanssa luonnossa kaikkina vuodenaikoina.
- 🦉 Kannustamme lapsia havainnoimaan lähiympäristöä eri aistein.

VARHAISKASVATUS

Kuva: Marjo Pakkanen 2016
© Kouvolan varhaiskasvatus

3.1.5 Kestävästi kehittyvä

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukaan kaikessa toiminnassa tulee huomioida ekologisesti, sosiaalisesti, kulttuurisesti ja taloudellisesti kestävän elämäntavan välttämättömyys. Samalla tulee huolehtia siitä, että lapset kokevat voivansa omilla teoillaan vaikuttaa kestävään elämäntapaan mutta ilman että heidän tarvitsee kantaa liian suurta vastuuta sen ylläpitämisestä.

- 🐿 Laatu tavoitteena on, että varhaiskasvatuksen toiminta on lapsille merkityksellistä, oppimaan haastavaa sekä innostavaa.

Varhaiskasvatusyksikkömme toteuttavat omia kestävän kehityksen sitoumuksia.

- 🐿 Kestävä elämäntapa muodostuu myönteisen luontosuhteen kautta.
- 🐿 Arjen toiminnan kautta lapset oppivat ympäristövastuullisia taitoja ja toimintatapoja.
- 🐿 Toimintaa suunnitellaan yhdessä lasten kanssa.
- 🐿 Kiinnitämme huomiota ekologisesti, sosiaalisesti, kulttuurisesti ja taloudellisesti kestäviin toimintatapoihin, hankintoihin ja arjen valintoihin.
- 🐿 Sisu-saukko kannustaa ja ohjaa lapsia kokonaisvaltaisesti kestävän elämäntavan äärelle.

Kestävän kehityksen edistämisen, arvioinnin ja kehittämisen tukena toimii ekotukihenkilöiden verkosto.

- 🐿 Tuemme jokaisen lapsen myönteisen luontosuhteen muodostumista.
- 🐿 Teemme yhdessä lasten kanssa arjen ympäristötekoja.

VARHAISKASVATUS

Kuva: Karin Niemi 2022
© Kouvola varhaiskasvatus

3.1.6 Vanhemmuutta vaaliva

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa määrätään lasten huoltajien kanssa tehtävästä yhteistyöstä, jolla edistetään varhaiskasvatuksen tavoitteita sekä varhaiskasvatuksen laadukasta pedagogista toimintaa.

- 🐼 Laatu tavoitteena on, että kasvatusyhteistyön lähtökohtana on lapsen ja hänen huoltajiensa arvostaminen sekä avoin, tasavertainen ja luottamuksellinen suhde. Vuorovaikutuksessa näkyy kunnioitus huoltajien tuntemukseen lapsestaan sekä henkilöstön ammatillinen tieto ja osaaminen, sekä
- 🐼 huoltajien osallisuus varhaiskasvatuksen suunnitteluun, toimintaan ja arviointiin mahdollistetaan. Erilaisia kasvatusyhteistyön muotoja ja toimintatapoja suunnitellaan yhdessä huoltajien kanssa.

Päivittäinen vuorovaikutus huoltajien kanssa on kasvatusyhteistyömme rakentumisen perusta.

- 🐼 Huoltajat saavat palveluohjausta lapsensa varhaiskasvatusta suunnitellessaan. Heille annetaan tietoa varhaiskasvatuksesta sekä muista lapsiperhepalveluista ja tarvittaessa heitä ohjataan myös muiden palvelujen piiriin.
- 🐼 Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma eli Lapsen VASU on keskeisin kasvatusyhteistyötä ohjaava asiakirja. Huoltajan ja varhaiskasvatuksen henkilöstön jaettu tieto lapsesta ja hänen tarpeistaan on lähtökohta myös varhaisen ja riittävän tuen antamiseen.
- 🐼 Kasvatus- ja opetushenkilöstöä koulutetaan perheiden kanssa tehtävään yhteistyöhön. Henkilöstö vastaa yhteistyön toteutumisesta ja mahdollistaa huoltajien ja lasten osallisuuden ja vaikuttamisen varhaiskasvatukseen.

Avoimen varhaiskasvatuksen tavoitteellisessa ja suunnitelmallisessa toiminnassa korostuu koko Kouvolan alueella perheiden kanssa tehtävä yhteistyö, palveluohjaus, lasten ja perheiden hyvinvoinnin lisääminen ja monialaisten toimijoiden kanssa tehtävä verkostotyö.

- 🐼 Toimipaikassamme järjestetään tapahtumia yhteistyössä lasten ja huoltajien kanssa.
- 🐼 Varmistamme, että jokainen huoltaja kokee tulevansa nähdyksi, kuulluksi ja kohdatuksi.

3.2 Dialogisesti oppiva yhteisö

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukaan kehittyvän toimintakulttuurin ytimenä on oppiva yhteisö, jossa lapset ja henkilöstö oppivat vuorovaikutuksessa yhdessä ja toisiltaan. Oppivassa yhteisössä on tärkeää toisia arvostava ja koko yhteisöä osallistava sekä luottamusta rakentava dialogi.

Dialogisuus on vuorovaikutuksen tapa, jonka tavoitteena on varhaiskasvatuksessamme

- 🌀 lisätä osallisuuden, kuulluksi tulemisen ja vaikuttamisen mahdollisuuksia,
- 🌀 rikastaa keskustelua moniäänisyydellä ja erilaisilla näkemyksillä,
- 🌀 auttaa hahmottamaan monitahoisia asioita tai ilmiöitä ja niiden vaatimia ratkaisuja,
- 🌀 mahdollistaa ja sallia kokemusten sekä niiden aiheuttamien tunteiden esiintuominen sekä
- 🌀 kehittää tunne- ja vuorovaikutustaitoja.

Oppivassa yhteisössämme arvostetaan kunnioittavaa ja huomaavaista käytöstä sekä siinä on tilaa erilaisille mielipiteille ja tunteille. Dialogin lähtökohtina toimivat avoimuus, läsnäolo, tasavertaisuus, luottamus, keskinäinen kunnioitus ja hyväksyntä.

VARHAISKASVATUS

”Varhaiskasvatuksessa dialoginen vuoropuhelu on keino sovittaa yhteen lapsen hyvään elämään, kasvuun, kasvatukseen ja kasvatusyhteistyöhön liittyviä kokemuksia, ajatuksia, käsityksiä ja näkökulmia.”

Dialogiakatemia
Kekkonen, Lehti & Tirkkonen (2019)

4 Varhaiskasvatuksen pedagogisen toiminnan suunnittelu ja toteuttaminen

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukaan pedagogista toimintaa ja sen suunnittelua sekä toteuttamista kuvaa kokonaisvaltaisuus. Pedagoginen toiminta toteutuu lasten ja henkilöstön välisessä vuorovaikutuksessa ja yhteisessä toiminnassa. Lasten omaehtoinen, henkilöstön ja lasten yhdessä ideoima sekä henkilöstön suunnittelema toiminta täydentävät toisiaan.

- 🐾 Laatu tavoitteena on, että henkilöstö havainnoi ja dokumentoi lasten arkea varhaiskasvatuksessa säännöllisesti ja systemaattisesti ymmärtääkseen lapsen kokemusmaailmaa. Yhdessä lasten kanssa monipuolisin menetelmin tuotettua tietoa hyödynnetään toiminnan suunnittelussa, toteuttamisessa, arvioinnissa ja kehittämisessä.

Toiminnan suunnittelu ja toteuttaminen lähtee lapsen tarpeista ja mielenkiinnon kohteista.

- 🐾 Lapsen osallisuuden perustana on, että hän kokee olevansa turvassa sekä tulevana kohdatuksi ja että hänen tarpeensa tulevat tyydytetyiksi.
- 🐾 Lapsen turvallisuuden tunne perustuu turvalliseen kiintymyssuhteeseen.
- 🐾 Lapsen hyväksyminen omana itsenään auttaa luomaan psyykkistä turvallisuutta.

Varhaiskasvatuksen opettajalla on päävastuu pedagogisen prosessin etenemisestä tehtävänsä mukaisesti.

- 🐾 Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet muodostavat ryhmämme toimintaa ohjaavan arvoperustan.
- 🐾 Toimintamme yhteinen suunnittelu on ryhmämme vakiintunut ja säännöllisesti toteutettava käytäntö.

4.1 Kouvolan varhaiskasvatuksen pedagoginen kokonaisuus

Kouvolan varhaiskasvatuksen pedagoginen kokonaisuus on hahmotettu oheiseksi VASU-kuvaksi. Se on myös lapsen VASU-keskustelujen runko ja toimii välineenä kun lasten kanssa yhdessä pohditaan varhaiskasvatuksen arkea.

- 🍌 Tavoitteenamme on edistää lapsen kokonaisvaltaista hyvinvointia ja oppimista.
- 🍌 Laaja-alainen osaaminen on tietojen, taitojen, arvojen, asenteiden ja tahdon kokonaisuus.
- 🍌 Lapselle ominainen tapa toimia on leikkiminen, liikkuminen, tutkiminen ja kokeminen sekä ilmaisu. Lapsen tulee saada osallistua ja vaikuttaa. Lapsi on aktiivinen toimija.
- 🍌 Oppimisen alueet liittyvät toisiinsa eivätkä ole yksittäin toteuttavia osakokonaisuuksia.
- 🍌 Lapsen tarpeet ja mielenkiinnon kohteet ovat pedagogisten ratkaisujen lähtökohtina.
- 🍌 Lapsen perustarpeet sekä lapsen turvallisuuden tunne ovat varhaiskasvatuksen perusta, jonka tulee olla kunnossa ja josta ensisijaisesti huolehdimme. Lapsi oppii ja voi hyvin, kun perusta on kunnossa.

Kun lapsi aloittaa varhaiskasvatuksessa, hänelle laaditaan **ALKUVASU** jonka tavoitteena on tukea lapsen hyvinvointia ja oppimista, sekä hänen turvallisuuden tunnettaan heti varhaiskasvatuksen alusta lähtien.

VARHAISKASVATUS

4.1.1 Lapsen VASU

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukaan jokaisella varhaiskasvatuksessa olevalla lapsella on varhaiskasvatusturva lain turvaama oikeus saada suunnitelmallista ja tavoitteellista kasvatusta, opetusta ja hoitoa. Näiden toteuttamiseksi jokaiselle päiväkodissa ja perhepäivähoidossa olevalle **lapselle laaditaan varhaiskasvatussuunnitelma Lapsen VASU**, jonka lähtökohtana ovat lapsen etu ja tarpeet.

Lapsen VASU on sopimus huoltajien ja varhaiskasvatuksen välillä: näin toimimme yhdessä lapsen parhaaksi. Se laaditaan ALKUVASUun kirjatut sisällöt huomioiden neljän kuukauden kuluessa varhaiskasvatuksen aloituksesta. Näin VASU-prosessista muodostuu jatkumo, joka konkretisoi Kouvolan VASUn yksilötasolle.

- 👤 Päiväkodissa Lapsen VASUn laadinnasta vastaa varhaiskasvatuksen opettaja yhteistyössä ryhmän muun henkilöstön kanssa. Varhaiskasvatuksen sosionomin osaamista hyödynnetään erityisesti lasten ja perheiden palvelujärjestelmän tuntemuksen osalta. Lastenhoitaja osallistuu Lapsen VASUn suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin yhtenä kasvattajatiimin jäsenenä.
- 👤 Perhepäivähoitoa johtaa varhaiskasvatuksen opettajan koulutuksen saanut henkilö, jonka asiantuntemus on Lapsen VASUn laadinnan ja pedagogisen suunnittelun tukena.
- 👤 Yksityisessä perhepäivähoidossa Lapsen VASUn laatimisesta vastaa yksityinen perhepäivähoitaja joka konsultoi tarvittaessa kaupungin yksityistä perhepäivähoitoa valvovaa varhaiskasvatustukikeskuksen johtajaa tai erikseen sovittua varhaiskasvatuksen opettajaa.
- 👤 Varhaiskasvatuksen erityisopettaja osallistuu Lapsen VASUssa tuen tarpeen, tukitoimenpiteiden tai niiden toteuttamisen arviointiin tarpeen mukaan.
- 👤 Lapsen VASU toimii tiedonsiirron välineenä lapsen siirtyessä esiopetukseen, toiseen yksikköön tai ryhmään.
- 👤 Lapsen siirtyessä toimintamuodosta toiseen sovitaan huoltajien kanssa tiedonsiirrosta.

- 👤 Jaamme yhteisen ymmärryksen siitä, miten laadimme lasten vasut.
- 👤 Jaamme yhteisen ymmärryksen siitä, miten toteutamme toimintaa vasujen kirjausten pohjalta.
- 👤 Jaamme yhteisen ymmärryksen siitä, miten arvioimme vasuihin kirjattujen tavoitteiden toteutumista.

4.1.2 RyhmäVASU

RyhmäVASU on lapsiryhmän pedagoginen suunnitelma, joka kokoaa Lasten VASUt ja konkretisoi Kouvolan VASUn ryhmätasolle. Se pidetään huoltajien ja lasten nähtävillä salassapitovelvoite huomioiden.

RyhmäVASU laaditaan ja sitä arvioidaan sekä kehitetään Lasten VASUjen pohjalta.

- ☺ Lähtökohtana ovat lasten vahvuudet, kiinnostuksen kohteet, tarpeet ja pedagogiselle toiminnalle asetetut tavoitteet. Näiden pohjalta laaditaan ryhmän toiminnan pedagogiset ratkaisut ja muokataan oppimisympäristöjä muun muassa laaja-alainen oppiminen ja oppimisen alueet huomioiden.
- ☺ Pedagogiset ratkaisut perustuvat dokumentoituun lapsihavainnointiin ja oman toiminnan arviointiin.
- ☺ RyhmäVASUa arvioidaan vähintään kaksi kertaa toimintavuoden aikana tai aina tarvittaessa.

RyhmäVASU sisältää tiimisopimuksen, jolla lapsiryhmän kasvattajat sitoutuvat arvoihimme, vuorovaikutukseen ja ammatillisuuteen. Lisäksi tiimisopimuksella kuvataan tiimi ja sen jäsenten vastuualueet sekä tiimin osaamisalueet, vahvuudet ja niiden pedagoginen hyödyntäminen lapsiryhmän toiminnassa.

VARHAISKASVATUS

4.1.3 Yksikkökohtaiset suunnitelmat

Jokaisessa varhaiskasvatusyksikössä laaditaan **yksikön toiminnan vuosisuunnitelma** OSUVA.

- 🐼 OSUVAan kirjataan yksikön pedagogiset kehittämistavoitteet varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden toiminnallinen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma sekä ja Kouvolan VASUn toteutumiseksi. Lisäksi OSUVAan sisällytetään niitä asioita, jotka on esi- ja perusopetuksen opetussuunnitelmassa määrätty varhaiskasvatusyksikön omassa suunnitelmassa vuosittain täydennettäväksi.
- 🐼 OSUVAn liitteiksi on mahdollista kirjata luettelo muista varhaiskasvatusyksikön suunnitelmista. Niissä voidaan esimerkiksi täsmentää toimintakulttuurin ja oppimisympäristöjen kehittämiseen liittyviä tavoitteita sekä yhteistyöhön liittyviä käytäntöjä.
- 🐼 OSUVAn laatimisesta ja arvioinnista on varhaiskasvatusyksiköissä erillinen kirjallinen ohjeistus.

Jokaisessa varhaiskasvatusyksikössä **dokumentoidaan toimivat johtamisen rakenteet**.

- 🐼 Johtamisen rakenteet mahdollistavat ja ylläpitävät ammatillista keskustelua ja toimintakulttuurin kehittämistä.
- 🐼 Johtamisen rakenteita arvioidaan sekä päivitetään yhdessä henkilöstön kanssa vähintään kerran vuodessa.

Jokaisessa varhaiskasvatusyksikössä **kuvataan toimivat hyvinvointityön rakenteet**.

- 🐼 Varhaiskasvatusyksikön hyvinvointityön suunnitelma laaditaan ja sitä kehitetään monialaisessa yhteistyössä.
- 🐼 Hyvinvointityöhön kuuluu yksilökohtainen hyvinvointityö, joka sisältää neuvola-, psykologi- ja kuraattoripalvelut sekä tarvittaessa lasta varten koottavan monialaisen asiantuntijaryhmän palvelut ja lasten suojaamisen väkivallalta, kiusaamiselta sekä muulta häirinnältä suunnitelmallisen ennaltaehkäisemisen ja välittömän puuttumisen avulla
- 🐼 Hyvinvointityöhön kuuluu lisäksi ennaltaehkäisevä yhteisöllinen hyvinvointityö ja tapaturmien ennaltaehkäisy.
- 🐼 Suunnitelma sisältää tarvittaessa esiopetuksen opiskeluhuoltosuunnitelman.

Jokaisessa varhaiskasvatusyksikössä on käytössä KieliPeda.

- 🐼 Kielitietoisessa varhaiskasvatuksessa tiedostetaan, että kielet ovat läsnä jatkuvasti ja kaikkialla.
- 🐼 Kaksikielisen varhaiskasvatuksen järjestäminen perustuu varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukaisesti kunnan tai yksityisen toimijan päätökseen.

4.2 Kokonaispedagoginen johtaminen

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukaan johtaminen vaikuttaa keskeisesti varhaiskasvatuksen toimintakulttuuriin, sen kehittämiseen ja laatuun. Johtamisen tulee sisältää kaikki ne toimenpiteet, joilla luodaan edellytykset henkilöstön hyvälle työolosuhteille, ammatillisen osaamisen ja koulutuksen hyödyntämiselle sekä kehittämiselle ja pedagogiselle toiminnalle.

- Laatutavoitteena on, että varhaiskasvatusyksikön johtaja vastaa yksiköidensä pedagogiikan tavoitteellisesta ja suunnitelmallisesta johtamisesta, arvioinnista ja kehittämisestä sekä henkilöstön työssä oppimisen mahdollistamisesta. Pedagogiikan johtaminen toteutuu varhaiskasvatuksen opettajien tuella ja koko henkilöstöä osallistaen.

Kokonaispedagoginen johtaminen on kaikessa toiminnassamme toteutuvaa ja arvoihin pohjautuvaa päätösten tekoa.

- Kokonaispedagoginen johtaminen tukee kokopäiväpedagogiikan toteutumista yksikössä.
- Päätösten perusteena ovat pedagogiset ratkaisut lasten hyvinvoinnin ja oppimisen varmistamiseksi.

Kokonaispedagogisen johtamisen edistämisen, arvioinnin ja kehittämisen tukena toimivat kokonaispedagogisen johtamisen tuen työpajat.

VARHAISKASVATUS

KOKONAISPEDAGOGINEN JOHTAMINEN			
SUUNNITTELU, ARVIOINTI JA KEHITTÄMINEN	ARVOKESKUSTELU	OSUVA – YKSIKÖN TOIMINNAN VUOSISUUNNITELMA	
		LAPSEN VARHAISKASVATUSSUUNNITELMA, RYHMÄVASU JA TIIMISOPIMUS	
		ARJESSA TOTEUTUVA VARHAISKASVATUS- JA ESIOPETUSSUUNNITELMA	LAPSEN HYVINVOINNIN JA OPPIMISEN VARMISTAMINEN
		PALAVERI- JA YHTEISTYÖKÄYTÄNTEET	
		OPPIMIS- JA KASVUYMPÄRISTÖJEN RAKENTAMINEN	YKSIKKÖKOHTAINEN HYVINVOINTI-SUUNNITELMA JA SEN RAKENTEET
		TYÖPAIKKAKOKOUKSET	
		LEIKKI KANNATTAA - LEIKKI YHDISTÄÄ PEDAGOGISUUTEEN PERUSTUVA ILMAISUUN INNOTTAVA LASTA LIKUTTAVA LUONTOA LÄHESTYVÄ KESTÄVÄSTI KEHITTYVÄ VANHEMMUUTTA VAALIVA	LAPSEN TUKI
		MUUT PALAVERIT JA YHTEISTYÖRYHMÄT	
		KASVATUSYHTEISTYÖ	
		HENKILÖSTÖ	
		PEREHDYTYS	HYVINVOINTI
		OSAAMISEN KEHITTÄMINEN	
		TURVALLISUUS	

5 Lapsen tuki

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukaan varhaiskasvatukseen osallistuvalla lapsella on oikeus saada yleistä, tehostettua tai erityistä tukea siten kuin varhaiskasvatuslaissa on säädetty.

- 🐼 Laatutavoitteena on, että paikalliset varhaiskasvatuspalvelut on järjestetty siten, että ne turvaavat kehityksen ja oppimisen tuen toteuttamisen ja varmistavat, että jokainen lapsi saa tarvitsemansa tuen. Lapsen tarvitsema tuki tuodaan lapsen oppimisympäristöön.

Tuki toteutetaan ensisijaisesti lapsen omassa ryhmässä.

- 🐼 Tarvittaessa lapsella on oikeus osallistua varhaiskasvatukseen pienennetyssä ryhmässä tai integroidussa pienryhmässä.

Varhaiskasvatuksen hyvinvointia ja oppimista tukeva toimintamalli muodostaa jatkumon esi- ja perusopetuksemme opiskeluhuollon kanssa ja varmistaa lapsen tuen toteutumisen.

- 🐼 Lapsen ohjautuminen pidennetyn (1.8.2026 alkaen varhennetun) oppivelvollisuuden piiriin on kuvattu esi- ja perusopetuksen opetussuunnitelmassa.

VALSSI

- 🐼 Tuen toteuttamisen rakenteet ja niihin liittyvät vastuut ja tehtävät varhaiskasvatyksiköissä on selkeästi määriteltä.

- 🐼 Meillä on yhteisesti sovittu, miten tuen vaikuttavuutta arvioidaan.

VARHAISKASVATUS

5.1 Tuen järjestäminen, vastuut ja roolit

Yleinen tuki on osa laadukasta inklusiivista perustoimintaamme.

- Toteutamme yhdessä toimivia ja johdonmukaisia ryhmäkohtaisia yleisen tuen keinoja. Tuemme niitä pedagogisten menetelmien avulla sekä hyödyntäen muun muassa inklusiivisen toiminnan yleisen tuen ohjekortteja.
- Jos lapsi tarvitsee vahvempaa tukea, sitä annetaan tehostettuna tai erityisenä tukena. Tuen aloittaminen ei edellytä asiantuntijalausuntoa.

Tuen tavoitteet toimenpiteineen kirjataan Lapsen VASUun.

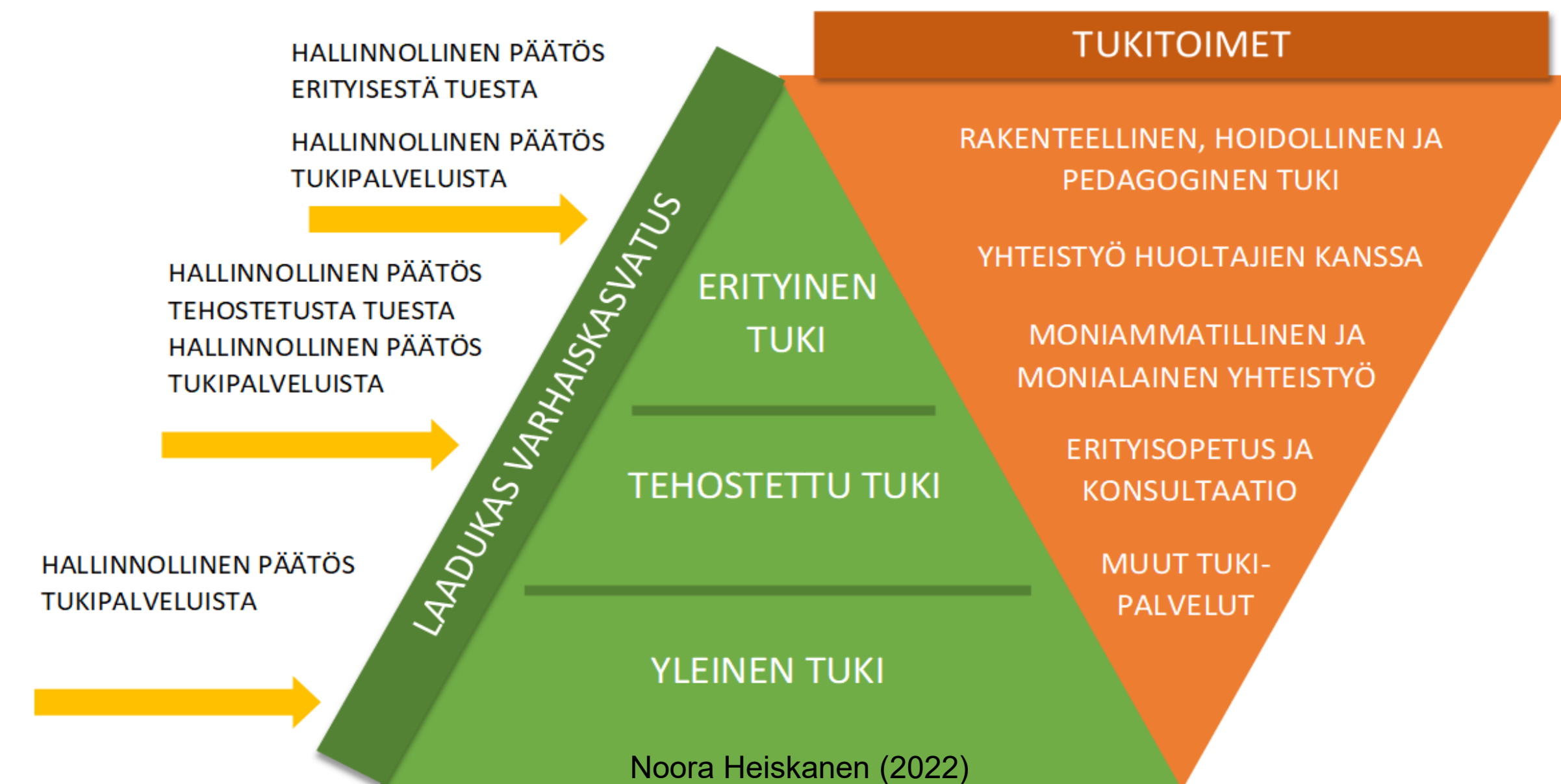
- Tuen tarpeeseen liittyvät pedagogiset ratkaisut otetaan lapsiryhmän yhteiseen käyttöön. Huomioimme tuen suunnittelussa ja toteuttamisessa lapsen vahvuudet, mielenkiinnon kohteet sekä tarpeet.
- Tuen toteuttaminen ja tuen tarpeen säännöllinen arviointi yhteistyössä huoltajien sekä muiden mahdollisten lasta hoitavien ja kuntouttavien tahojen kanssa kuuluu koko henkilöstölle heidän koulutuksensa, työnkuviansa ja vastuidensa mukaan.
- Arvioimme ja muutamme toimintakulttuuria, toimintatapoja ja oppimisympäristöjä lasten tarpeiden mukaisesti.

Lapsen tuki voi sisältää pedagogisia, rakenteellisia ja hoidollisia tuen muotoja.

- Varhaiskasvatustalvelujen vastuu on järjestää palvelut siten, että lapsen oikeus saada muun muassa varhaiskasvatuksen erityisopettajan palveluja sekä varhaiskasvatukseen osallistumisen edellyttämiä tulkitsemis- ja avustamistalveluja ja apuvälineitä toteutuu.

VARHAISKASVATUS

VARHAISKASVATUKSEN TUEN TASOT

5.2 Huoltajan kanssa tehtävä yhteistyö

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukaan huoltajan kanssa keskustellaan lapsen oikeudesta tukeen, tuen järjestämisen keskeisistä periaatteista sekä lapselle annettavasta tuesta ja tuen toteuttamisen muodoista. Huoltajaan ollaan yhteydessä heti, kun lapsella ilmenee kehityksen tai oppimisen haasteita tai henkilöstöllä herää huoli lapsen hyvinvoinnista.

- 🍌 Huoltajan ja varhaiskasvatuksen henkilöstön jaettu tieto lapsesta ja hänen tarpeistaan on lähtökohta varhaisen ja riittävän tuen antamiseen. Lapsen tuen tarpeen arvioinnin prosessi voi alkaa varhaiskasvatuksen henkilöstön tekemien havaintojen pohjalta. Myös huoltaja, lastenneuvolan tai sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstö voi tehdä aloitteen lapsen tuen arvioimiseksi. Huoltajalle annetaan tietoa lasta koskevien asioiden käsittelystä, tietojen saannista ja niiden luovuttamisesta sekä salassapidosta

Lapsi voi saada tukea myös muiden lapsia ja perheitä koskevien palvelujen kautta. Paikalliset lasten ja perheiden palvelut muodostavat tarkoituksenmukaisen kokonaisuuden lapsen tuen järjestämisessä.

- 🍌 Monialainen yhteistyö toteutetaan ensisijaisesti huoltajan suostumuksella. Sitä ohjaa lapsen edun ensisijaisuus.
- 🍌 Yhteistyötä tehtäessä noudatetaan salassapitoa ja tietojen vaihtoa koskevia säännöksiä. Yhteistyökäytännöt ja periaatteet sovitaan sekä niitä arvioidaan ja kehitetään lastenneuvolan, lastensuojelun, kasvatus- ja perheneuvolan ja muiden sosiaalitoimen palvelujen kanssa niitä tilanteita varten, joissa neuvotellaan lapsen asioista tai edellytetään viranomaisten puuttumista.

Tukipalveluista tai tehostetusta tai erityisestä tuesta tehdään hallintopäätös. Hallintopäätösmenettelyssä noudatetaan hallintolakia.

- 🍌 Ennen päätöksen tekemistä varhaiskasvatuksen järjestäjän on kuultava lapsen huoltajaa tai muuta laillista edustajaa.
- 🍌 Lapsen tarvitsemista tukipalveluista tai erityisestä tuesta hallintopäätöksen tekee tukipalveluista vastaava viranhaltija.
- 🍌 Kaupungin varhaiskasvatuksessa tehostetun tuen päätöksen tekee pedagogiikasta vastaava yksikön johtaja.
- 🍌 Yksityisen varhaiskasvatuspalvelun osalta päätöksen tekee kaupungin varhaiskasvatuksen tukipalveluista vastaava viranhaltija.
- 🍌 Päätös on toistaiseksi voimassa. Päätös on aina perusteltava. Hallintopäätös muutetaan tai kumotaan, mikäli tuen tarve muuttuu
- 🍌 Päätökseen liitetään valitusosoitus. Huoltajalla on oikeus hakea päätökseen muutosta valittamalla.

6 Vaihtoehtoiseen pedagogiikkaan tai erityiseen katsomukseen perustuva varhaiskasvatus

Kaikessa varhaiskasvatuksessa noudatetaan laissa, sopimuksissa ja varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa varhaiskasvatukselle asetettuja yleisiä tavoitteita ja toimintaperiaatteita. Nämä tavoitteet ja toimintaperiaatteet koskevat myös vaihtoehtoiseen pedagogiikkaan tai erityiseen katsomukseen perustuvaa varhaiskasvatusta.

Varhaiskasvatuksen järjestäjä voi tarjota varhaiskasvatuspalvelua, joka perustuu vaihtoehtoiseen pedagogiikkaan tai erityiseen katsomukseen. Tällaisia ovat esimerkiksi Steiner-, Montessori-, Freinet- ja Reggio Emilia –pedagogiikat tai tiettyyn katsomukseen perustuva varhaiskasvatuspalvelu.

Huoltajan valitessa lapselleen vaihtoehtoiseen pedagogiikkaan tai erityiseen katsomukseen perustuvan varhaiskasvatuspalvelun huolehdimme siitä, että huoltaja saa riittävästi tietoa toiminnan erityistavoitteista, arvoista ja siitä, mitkä ovat vaihtoehtoiseen pedagogiikkaan tai erityiseen katsomukseen liittyvät varhaiskasvatuksen arvoperustaa, pedagogisia periaatteita ja ratkaisuja täydentävät näkökulmat sekä miten nämä näkökulmat tulevat esille toimintakulttuurissa, työtavoissa ja pedagogisessa toiminnassa.

7 Toiminnan arviointi ja kehittäminen varhaiskasvatuksessa

Varhaiskasvatuslain mukaan varhaiskasvatuksen järjestäjän tulee arvioida antamaansa varhaiskasvatusta sekä osallistua ulkopuoliseen toimintansa arviointiin. Arvioinnin tarkoituksena on lapsen hyvinvoinnin, kehityksen ja oppimisen edellytysten edistäminen.

- Laatutavoitteena on, että arviointiin ja kehittämiseen osallistuvat varhaiskasvatuksen muodoista ja järjestämistavoista riippumatta kaikki varhaiskasvatuksen osapuolet, kuten toimijat organisaation eri tasoilla, lapset ja heidän huoltajansa sekä päätöksentekijät.

Arviointimme koostuu pedagogisesta dokumentoinnista, itsearvioinnista ja havainnoinnista. Kehittämisessä noudatetaan pienten askelten toimintatapaa.

- Pedagoginen dokumentointi on kerätyn ja tallennetun tiedon tavoitteellista hyödyntämistä toiminnan arvioinnissa ja kehittämisessä.
- Itsearviointi ja sitä kautta oman toiminnan johtaminen ovat arvojemme mukaisen toiminnan sekä sen arvioinnin ja kehittämisen perusta. Arvokeskustelu ja arvojen sekä tavoitteiden mukaisen toiminnan toteutumisen arviointi on suunnitelmallista, säännöllistä ja arjessa toteutuvaa.
- Havainnoimme pedagogisen toimintamme vaikutuksia lasten toimintaan.
- Julkaisemme Kouvolan keskeiset arviointitulokset. Niiden pohjalta muodostetaan varhaiskasvatuksemme yhteinen kehittämissuunnitelma.

Arviointiin osallistuu koko varhaiskasvatusyhteisö, jokainen yksikkö, kasvattajatiimi, työntekijä sekä hallinnon eri tasot. Myös lapset sekä huoltajat ja muut sidosryhmät osallistetaan arviointiin ja heiltä saatu palaute huomioidaan kehittämisessä.

7.1 Pienet askeleet, jatkuvan parantamisen toimintapa

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukaan kehittämisen tarkoituksena on lapsen kehityksen ja oppimisen edellytysten edistäminen.

- Jatkuva parantaminen pohjautuu havainnointitietoa ja pedagogista dokumentointia hyödyntäen oman toiminnan itsearviointille ja reflektointille: miksi toimimme juuri niin kuin toimimme, olisiko jokin muu tapa mielekkäämpi ja tuloksellisempi?

Missä olemme nyt?

- Itsearviointin pohjalta kuvaillaan konkreettinen nykytilanne.

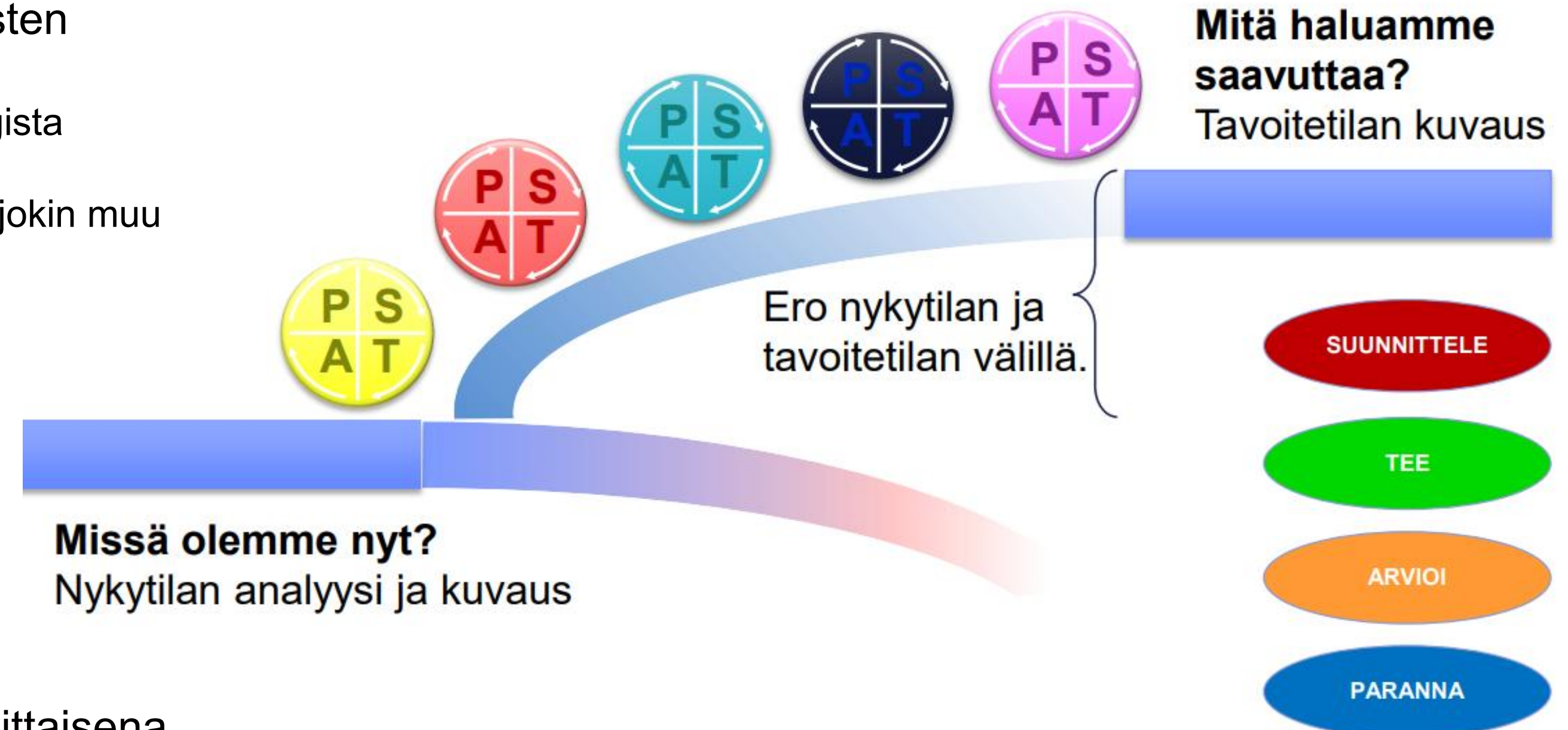
Mitä haluamme saavuttaa?

- kirjataan muutostarpeet ja määritellään toiminnan kannalta keskeinen kehittämistavoite, johon voidaan yhdessä sitoutua.
- Kuvaillaan konkreettisesti, mitä halutaan saavuttaa ja miltä toiminta näyttää sitten, kun tavoite on saavutettu.

Pienin askelin toteutettuna kehittämistyö pysyy ihmisen mittaisena.

- Pienet askeleet tuovat onnistumisen kokemuksia ja lisäävät hyvinvointia kun parannukset voidaan toteuttaa arjen työssä ja ne näkyvät siellä melko pienellä vaivalla.

VARHAISKASVATUS

LIITTEET

Liite 1, Tervetuloa lapsesi VASU-keskusteluun

Liite 2, RyhmäVASU ja tiimisopimus

Liite 3, Lähteet

TERVETULOA LAPSESI VASU-KESKUSTELUUN

KOUVOLA

Laadimme jokaiselle varhaiskasvatuksessa olevalle lapselle varhaiskasvatussuunnitelman (VASU) yhdessä huoltajien, lapsen ja henkilöstön kesken.

VASU-KESKUSTELUN TARKOITUS

Keskitymme VASU-keskustelussa lapsen tarpeisiin, mielenkiinnon kohteisiin ja vahvuuksiin. Niiden avulla asetamme tavoitteet pedagogiselle toiminnallemme, jotta voimme parhaiten tukea lapsenne kehitystä, oppimista ja hyvinvointia. Lapsen VASU on sopimus huoltajien ja varhaiskasvatuksen välillä: näin toimimme yhdessä edistääksemme lapsen vahvuuksia ja tukeaksemme lasta.

LAPSEN OSALLISUUS

Sovitaan yhdessä lapsenne ikä- ja kehitystaso huomioiden hänen mukanaolostaan. Lapsenne voi olla mukana koko keskustelun tai osan aikaa. Tavoitteena on, että lapsi tulee kuulluksi VASUn laatimisen ja arvioinnin kaikissa vaiheissa.

VASU-KESKUSTELUN SISÄLTÖ

Jotta oppisimme tuntemaan jokaisen lapsen mahdollisimman hyvin, toivomme saavamme teiltä arvokasta tietoa muun muassa seuraavista asioista:

- mitkä ovat lapsenne vahvuudet
- mistä lapsenne on kiinnostunut
- mitä lapsenne harjoittelee
- mitkä asiat tuovat lapsellenne turvaa
- mitkä asiat lisäävät lapsenne hyvinvointia

Lisäksi voitte miettiä seuraavia kysymyksiä etukäteen:

- mitä toivotte huomioitavan kulttuurin, kielen ja katsomuksen osalta
- mitkä ovat odotuksenne teidän ja varhaiskasvatuksen yhteistyölle

LAPSEN VASUN ARVIOINTI

Seuraamme VASUn toteutumista säännöllisesti ja tarkistamme sen yhdessä huoltajien, lapsen ja henkilöstön kanssa vähintään kerran vuodessa tai useammin jos lapsen tarpeet sitä edellyttävät. Henkilöstö toteuttaa arviointia jatkuvasti VASUn päivittämisen välillä ja tarkentaa tavoitteita lapsen tarpeiden muuttuessa. Kohdistamme arvioinnin pedagogiikan toteutumiseen, oppimisympäristöihin ja toiminnan järjestelyihin sekä mahdolliseen tuen vaikuttavuuteen ja tukitoimien toteutumiseen.

Varhaiskasvatuslain mukaan lapsen varhaiskasvatuksesta vastaavilla henkilöillä ja tuen tarpeen, tukitoimenpiteiden tai niiden toteuttamisen arviointiin osallistuvilla henkilöillä on salassapitovelvollisuuden estämättä oikeus saada toisiltaan ja luovuttaa toisilleen sekä varhaiskasvatuksen järjestäjälle ja tuottajalle sellaiset tiedot, jotka ovat varhaiskasvatuksen järjestämisen, tuottamisen ja tuen arvioinnin kannalta välttämättömiä. Tiedonsiirron tavoitteena on turvata lapsen edun mukaisen varhaiskasvatuksen toteutuminen.

KOUVOLAN VARHAISKASVATUS **RYHMÄVASU JA TIIMISOPIMUS**

LEIKKI KANNATTAA - LEIKKI YHDISTÄÄ

OHJE JA SISÄLTÖ

RYHMÄVASU

Ryhmävasu on arjessa elävä työväline, joka laaditaan lasten vasujen pohjalta. Lähtökohtana ovat lasten vahvuudet, kiinnostuksen kohteet, tarpeet ja pedagogiselle toiminnalle asetetut tavoitteet. Näiden pohjalta laaditaan ryhmän toiminnan pedagogiset ratkaisut ja muokataan oppimisympäristöjä. Pedagogisten ratkaisujen tulee perustua lapsihavainnointiin (dokumentointi) ja toiminnan arviointiin. Pedagogisen toiminnan pienten askelten toimintatavan mukaisesti dokumentoinnin ja arvioinnin pohjalta muodostetaan uusia tavoitteita.

TIIMISOPIMUS

Tiimisopimus luo pohjan lapsiryhmän pedagogiselle toiminnalle. Tiimisopimuksen sisältö:

- Arvot
- Vuorovaikutus
- Ammatillisuus
- Tiimin kuvaus ja tiimin jäsenten vastuualueet
- Tiimin osaamisalueet ja yhteistyö

SISÄLTÖ

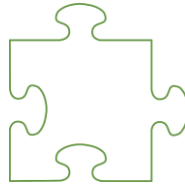
Ohje ja sisältö
Dokumentointi ja muita tarkennuksia ja huomioita
Lapsiryhmän kuvaus
Pienryhmätoiminta ja koko lapsiryhmän yhteinen toiminta
Tiimin kuvaus ja perustehtävä
Tiimisopimus
Tiimisopimuksen arviointi
Tiimin toiminnan vahvuudet ja kehittämistarpeet
Tiimin toiminnan pienet askeleet
Vasukoontiruudukko
Pedagogisen toiminnan vahvuudet ja kehittämistarpeet
Pedagogisen toiminnan pienet askeleet
Laaja-alainen osaaminen
Oppimisen alueet
Lapsen osallisuus ja vaikuttaminen
Huoltajien osallisuus ja vaikuttaminen
Hyvinvoiva ja oppiva lapsi
Pedagoginen dokumentointi
Kieli ja kulttuuri
Katsomuskasvatus
Tiimipalaverin muistio

KOUVOLAN VARHAISKASVATUKSEN OPPIMISYMPÄRISTÖ JA PAINOPISTEET

- Pedagogisuuteen perustuva
- Ilmaisuun innostava
- Lasta liikuttava
- Luontoa lähestyvä
- Kestävästi kehittyvä
- Vanhemmuutta vaaliva

KOUVOLA VARHAISKASVATUS **Liikkuva lapsuus**

- Painopisteet tukevat kokonaispedagogiikan toteutumista.
- Pedagogisen toiminnan pienten askelten toimintamallin tavoitteen asettelussa huomioidaan Kouvolan painopisteet

PEDAGOGINEN DOKUMENTOINTI -OHJE

Pedagoginen dokumentointi on varhaiskasvatuksen keskeinen työmenetelmä, joka tukee varhaiskasvatuksen suunnittelua, toteuttamista, arviointia ja kehittämistä. Pedagogisen dokumentoinnin tavoitteena on:

- Oppia tuntemaan yksittäistä lasta.
- Mahdollistaa huoltajien osallisuus lapsensa varhaiskasvatukseen.
- Ymmärtää lasten välisiä suhteita.
- Tunnistaa ja tiedostaa henkilöstön ja lasten välisen vuorovaikutuksen luonnetta.

Ryhmävasuun kirjatulla pedagogisella dokumentoinnilla pyritään tekemään näkyväksi lasten vasuun kirjattujen pedagogiselle toiminnalle asetettujen tavoitteiden toteutumista. Tavoitteet, toimenpiteet ja menetelmät tarkentuvat havainnoinnin ja pedagogisen dokumentoinnin avulla.

Pedagoginen dokumentointi | Opetushallitus (oph.fi)

VASUKOONTIRUUDUKKO

Lapsen vasu keskustelun jälkeen vasukoontiruudukkoon kirjataan

- lapsen kiinnostuksen kohteet ja vahvuudet, sekä tavoitteet pedagogiselle toiminnalle ja toimenpiteet ja menetelmät
- lapsen tukeen liittyvät tarpeet
- muut olennaiset huomioitavat asiat, kuten allergiat/ tai muut lapsen hyvinvointiin ja oppimiseen liittyvät asiat (Oppiva ja hyvinvoiva lapsi)

Vasukoontiruudukkojen pohjalta muodostuu ryhmän pedagoginen toiminta, josta kirjataan pedagogisen toiminnan pieniä askelia. Lasten vasujen sisällöt käydään yhdessä läpi tiimipalaverirungon mukaisesti, jotta jokaisella työntekijällä on mahdollisuus sitoutua ryhmän pedagogisiin käytäntöihin.

Huomioitahan lapsen vasuihin liittyvän salassapitovelvoitteen.

Lapsen nimi ja syntymävuosi	Lapsen kiinnostuksen kohteet ja vahvuudet	Lapsen kehitykseen, oppimiseen ja hyvinvoinnin tukeen liittyvät tarpeet sekä lapsen tuen toteuttamiseen liittyvät tavoitteet	Yhdessä sovitua ja muuta huomioitavaa

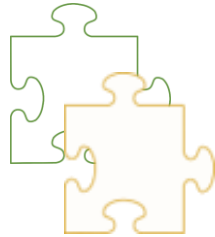
ARVIOINTI JA TOIMENPITEET

Tavoitteellinen ja suunnitelmallinen arviointi on keskeisessä asemassa varhaiskasvatuksen laadun ylläpitämisessä ja kehittämisessä. Arvioinnin kohteina

- Henkilöstön vuorovaikutus lasten kanssa
- Ryhmässä vallitseva ilmapiiri
- Pedagogiset työtavat
- Toiminnan sisältö
- Oppimisympäristöt
- Lapsen tuen toteutuminen

Toimenpiteet pohjautuvat arviointiin eli mitä tehdään tai miten toimitaan.

OHJAAVAT SYMBOLIT

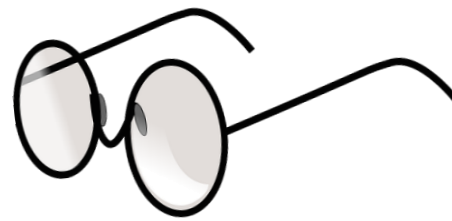

Palapelin pala ohjeistaa kirjaamista ja ohjaa arviointia.

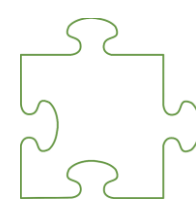
Karvin logon yhteyteen luotujen QR-koodien takaa löytyvät Kouvolan peda.net –sivuille kootut teemaa sivuavat varhaiskasvatuksen laadun indikaattorit pedagogisen toiminnan tasolla, joihin toimintaa on laadun ja arvioinnin näkökulmasta hyvä peilata.

Inklusio-silmälasit muistuttavat toiminnan tarkastelusta inklusion näkökulmasta. Niiden yhteydessä olevat arviointilauseet pohjautuvat Opetushallituksen julkaisuun Reflektointityökalu varhaiskasvatuksen inklusiivisuuden arviointiin (2019).

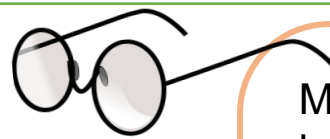

LAPSIRYHMÄN KUVAUS

VARHAISKASVATUSYKSIKKÖ JA RYHMÄ

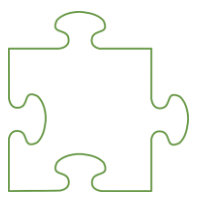
-
- Lyhyt kuvaus ryhmästä
 - Ikäjakauma
 - Lapsimäärä
 - Käytettävissä olevat tilat ja ympäristö

PIENRYHMÄTOIMINTA JA KOKO LAPSIRYHMÄN YHTEINEN TOIMINTA

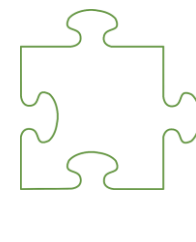
Miten toimimme, jotta jokainen lapsi tuntee kuuluvansa vertaisryhmään? Pohtikaa kokeeko joku lapsi/jotkut lapset itsensä usein ulkopuoliseksi? Miten rohkaisemme lapsia käyttäytymään myönteisesti? Miten ohjaamme lapsia ratkaisemaan konflikteja?

ARVIOINTI JA TOIMENPITEET

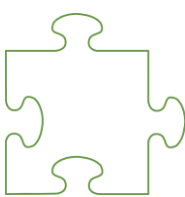
-
- Mitkä ovat ryhmiin jakamisen periaatteet tai aikuisen rooli ja lasten osallisuus pienryhmissä?
 - Miten aikataulutus, organisointi ja työnjako toteutetaan?
 - Miten pienryhmätoiminta toteutuu?
 - Onko pienryhmien muodostaminen pedagogisesti perusteltua ja lapsen edun mukaista, sekä hyvinvointia ja oppimista edistävää? Jaammeko lapsia ryhmiin esimerkiksi kiinnostuksen kohteiden mukaisesti?
 - Miten päivittäiset ryhmän yhteiset tilanteet mahdollistuvat? Miten koko ryhmän toiminnan organisointi on järjestetty?

TIIMIN KUVAUS

TIIMI JA HENKILÖSTÖ

-
- Lyhyt kuvaus tiimistä ja tiimin jäsenistä
 - Erityiset huomioitavat asiat (Esim. Osa-aikatyöjärjestelyt tai tehtävänkuvaan liittyvät erityispiirteet (apulaisjohtajat)

TIIMIMME PERUSTEHTÄVÄ

- Tiimin perustehtävä: Miksi tiimi on olemassa ja mikä on sen keskeisin tehtävä?
- Mitkä ovat tiimin kehittämistavoitteet?
- Miten johdan itseäni osana yksikköä ja tiimiä?

ARVIOINTI JA TOIMENPITEET

TIIMISOPIMUS

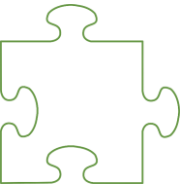
Ryhmän nimi ja tiimin jäsenet:

Pvm:

Mitkä asiat kuvaavat sitä, että toimintaympäristö on lämminhenkinen, mukava ja miellyttävä paikka sekä lapsille että henkilökunnalle?
Millä tavoin johtaja ja henkilöstö luo inklusiivista ilmapiiriä ja edistää siihen liittyvää yhteistyötä?

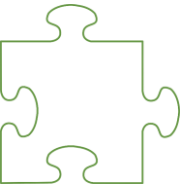
ARVOT

- Miten varhaiskasvatuksen arvot näkyvät toimintatavoissa ja arjessa?
- Arvokeskustelu tiimitasolla
- Kuva arvoista löytyy QR-koodin skannaamalla.
- Kouvolalaiset tavat toteuttaa arvoja VASUn sivu 10.

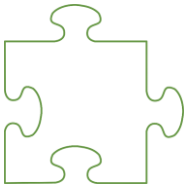

AMMATILLISUUS

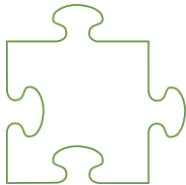
- Työajat ja tauot; Puhelimen käyttö
- Joustavuus erilaisille näkökulmille ja ratkaisuille.
- Yhteisesti sovittuihin sääntöihin ja linjauksiin sitoutuminen
- Poikkeukselliset tilanteet
- Vaitiolovelvollisuus

VUOROVAIKUTUS

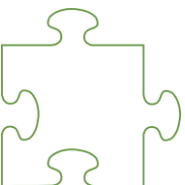
- Kielenkäyttö, palautteen antaminen ja vastaanottaminen
- Vuorovaikutus suhteessa lapseen, vanhempaan ja työkaveriin,
- Työrauha, ristiriitatilanteet ja niiden ratkominen

TIIMIN OSAAMISALUEET JA YHTEISTYÖ

- Osaamisalueiden ja vahvuuksien pedagoginen hyödyntäminen lapsiryhmän toiminnassa
- Mitä osaamista tiimi tarvitsee työnsä tueksi?
- Miten johtaja voi tukea tiimiä työssään?
- Varhaiskasvatuksen erityisopettajan rooli tiimin jäsenenä
- Jokaisen ideat otetaan huomioon ja niitä arvostetaan.

TIIMIN JÄSENTEN SOVITUT VASTUUALUEET

- Palaverikäytännöt, tiedottaminen
- Suunnittelukäytännöistä sopiminen ja suunnitteluajkojen mahdollistaminen kaikille tiimin jäsenille

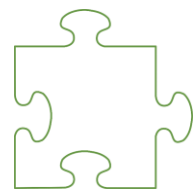
TIIMISOPIMUKSEN ARVIOINTI

Pvm:

Tiimisopimusta ja sen toteutumista arvioidaan vähintään 2 kertaa toimintakauden aikana tai aina tarvittaessa

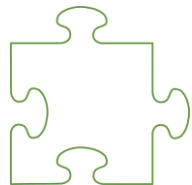
ARVOT	AMMATILLISUUS	VUOROVAIKUTUS
- Miten varhaiskasvatuksen arvot ovat toteutuneet toimintatavoissa ja arjessa? - Onko tiimissä käyty arvokeskustelua? - Vastaavatko tiimin kasvatustoiminta ja periaatteet ryhmävasua ja OSUVAa?	- Noudatetaanko työaikoja ja sovittuja taukokäytänteitä? - Onko puhelimenkäyttöön liittyvien sopimusten noudattaminen toteutunut? - Miten on sitouduttu yhteisiin sääntöihin ja kaupungin linjauksiin? - Olemmeko noudattaneet vaitiolovelvollisuutta?	- Onko kielenkäyttö ollut asianmukaista? - Miten olemme antaneet ja vastaanottaneet palautetta? - Miten työrauha on toteutunut? - Onko ristiriidat käsitelty sovitulla tavalla? - Miten tiimin yhteistyö toimintayksikön sisällä on sujunut?
TIIMIN OSAAMISALUEET JA YHTEISTYÖ	TIIMIN JÄSENTEN SOVITUT VASTUUALUEET	
- Miten tiimin yhteistyö yhteistyötahojen kanssa on sujunut? - Miten olemme hyödyntäneet osaamista ja vahvuuksia? - Miten esihenkilön rooli tiimitoiminnan kehittämisessä ja arvioinnissa on toteutunut? - Onko pedagoginen johtajuus tukenut tiimin oppimista ja kehittymistä? - Miten yhteistyö varhaiskasvatuksen erityisopettajan kanssa on toiminut?	- Miten palaverikäytänteet ovat toteutuneet? - Onko tiedottaminen ollut toimivaa ja ajantasaista? - Miten suunnittelukäytänteet ovat toteutuneet? - Onko suunnitteluaikaa mahdollistettu kaikille tiimin jäsenille?	

TIIMIN TOIMINNAN VAHVUUDET

- Vahvuuksien pedagoginen hyödyntäminen lapsiryhmän toiminnassa
- Mikä toimii ja mitä hyviä käytänteitä tiimin toiminnassa on jo olemassa?

TIIMIN TOIMINNAN KEHITTÄMISTARPEET

- Mitä kehittämistarpeita tiimissämme on tai mitä on tarpeen vahvistaa?
- Miten huolehdimme omasta ja toistemme hyvinvoinnista?
- Miten esihenkilön rooli tiimitoiminnan kehittämisessä ja arvioinnissa on toteutunut?

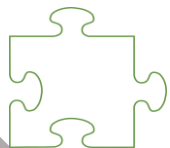
ARVIOINTI JA TOIMENPITEET

TIIMIN TOIMINNAN PIENET ASKELEET

Tiimin toiminnan kehittämistavoite:

Tiimin toiminnan nykytilanteen kuvaus tavoitteeseen liittyen

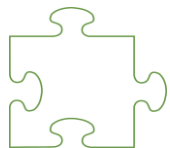
SUUNNITTELE

- Suunnitellaan mahdollisimman pieni, konkreettinen asia

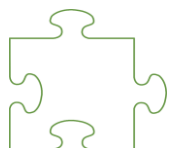
TOTEUTA

- Mitä, miten, kuka, milloin?
- Vaatiiko pieni askel oppimisympäristön muokkaamista ja miten?

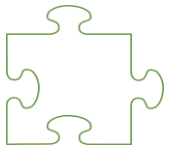
ARVIOINTI JA TOIMENPITEET

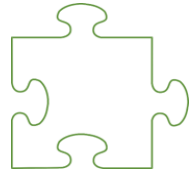
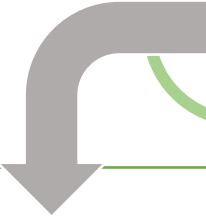
- Miten toteutui? Mitä tehtiin? Missä onnistuttiin? Oliko ongelmia, haasteita?

KEHITÄ

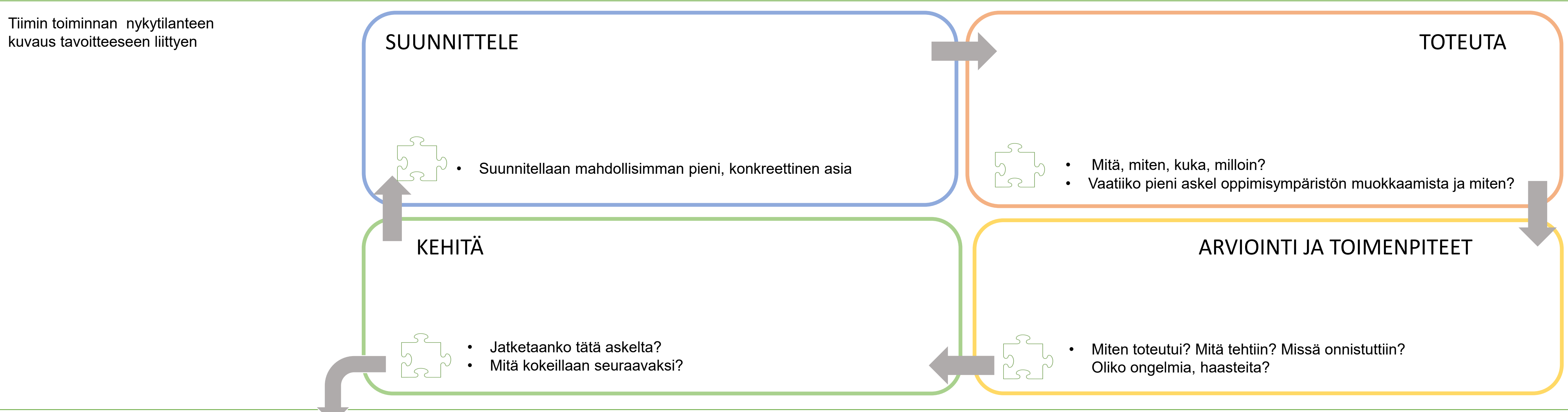
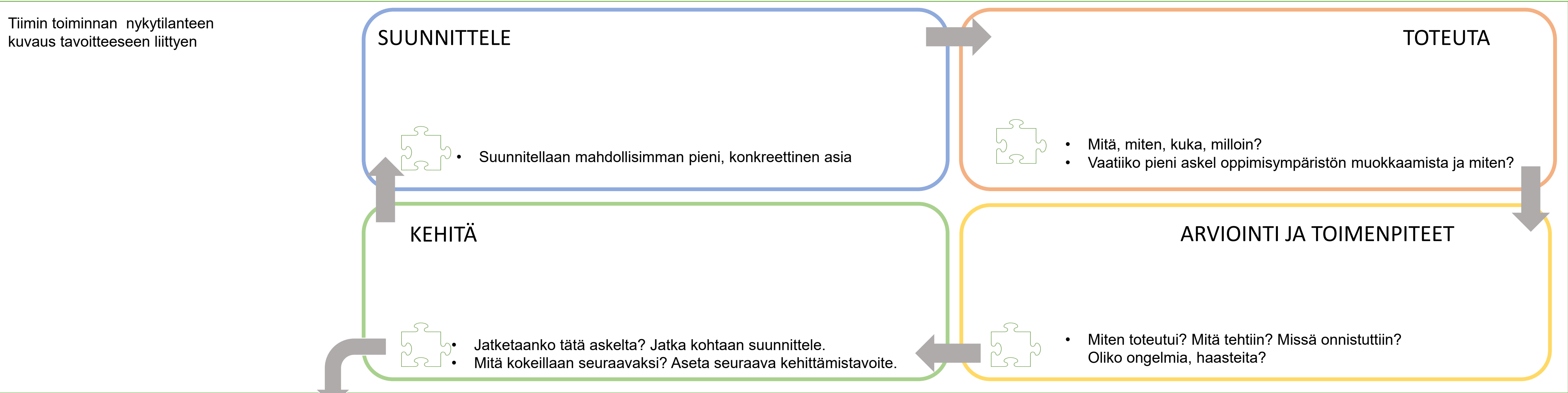
- Jatketaanko tätä askelta?
- Mitä kokeillaan seuraavaksi?

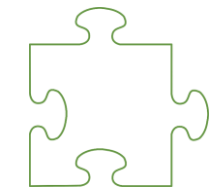
- Valitun kehittämistarpeen tarkempi määrittely

TIIMIN TOIMINNAN PIENET ASKELEET

Tiimin toiminnan kehittämistavoite:

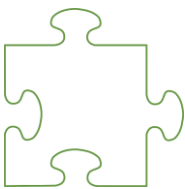

PEDAGOGISEN TOIMINNAN VAHVUUDET

- Mitkä olemassa olevat hyvät käytänteet ja toimintatavat tukevat lasten vasujen pedagogisen toiminnan tavoitteita?

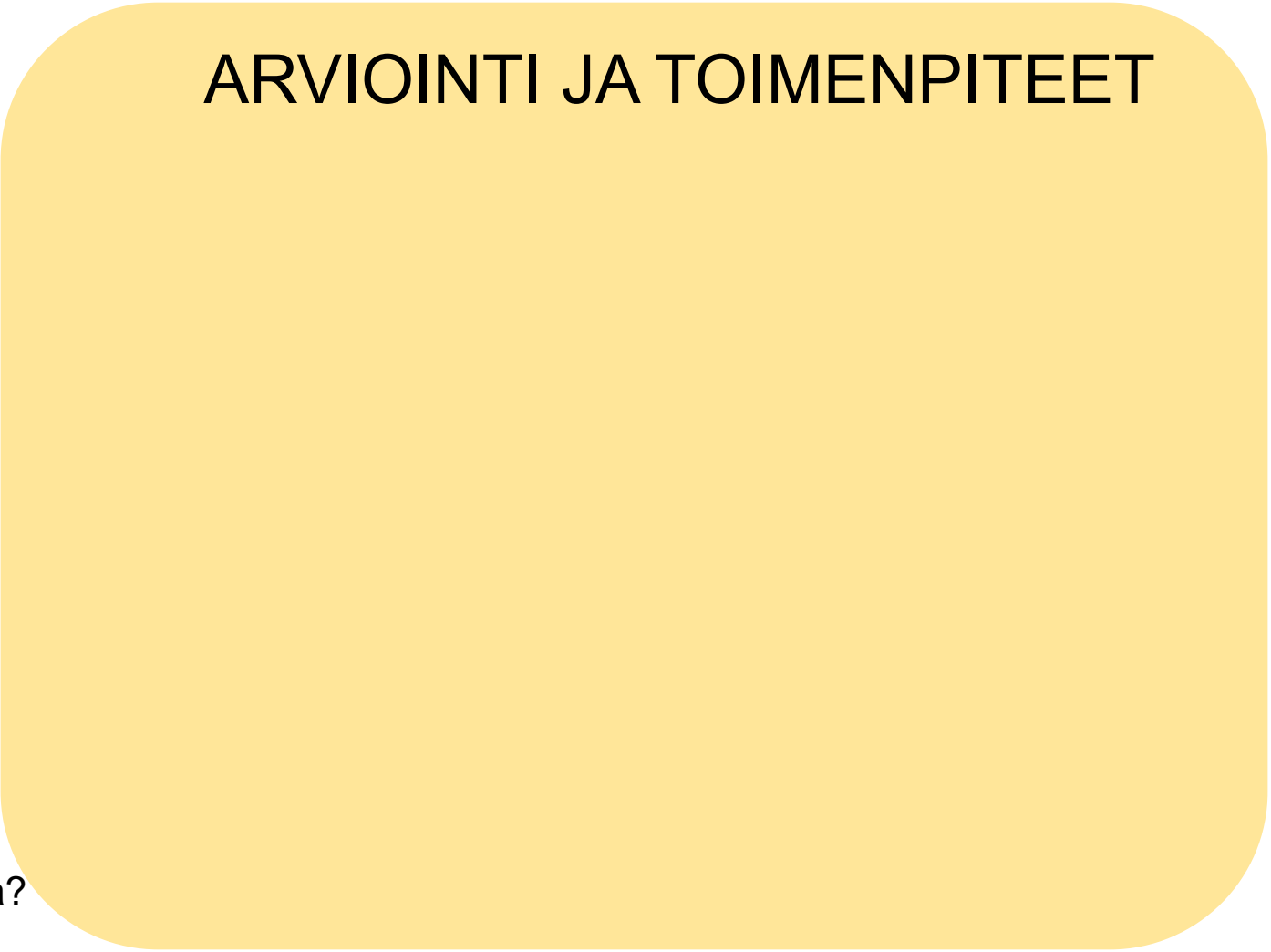
PEDAGOGISEN TOIMINNAN KEHITTÄMISTARPEET

- Mitä kehittämistarpeita pedagogisessa toiminnassa on tai mitä on tarpeen vahvistaa?

ARVIOINTI JA TOIMENPITEET

Miten tuemme kaikkien lasten keskinäistä vuorovaikutusta ja leikkiä? Millä tavoin huomioimme lasten mielenkiinnonkohteet toiminnan suunnittelussa? Millä tavoin lapset ovat mukana toiminnan suunnittelussa?

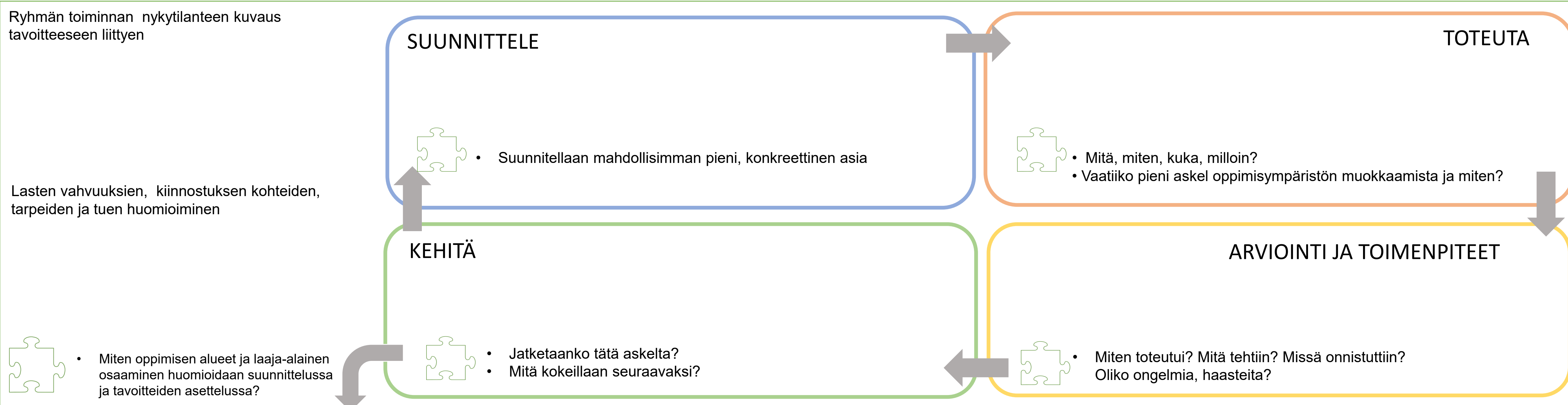
Onko kehityksen ja oppimisen tuki järjestetty lapsilähtöisesti (tuen riittävyys, muodot, jatkuvuus jne.)?

Ovatko kaikki sisä- ja ulkotilat sellaisia, että kaikki lapset voivat käyttää niitä (fyysinen esteettömyys, muunneltavuus)? Ovatko lelut ja muut materiaalit mielenkiintoisia, helposti saatavilla ja sellaisia, että ne sitouttavat lapsia toimintaan?

Miten leluja ja materiaaleja käytetään? Innostavatko ne lapsia aloitteellisuuteen, omatoimisuuteen, luovuuteen sekä asioiden tutkimiseen?

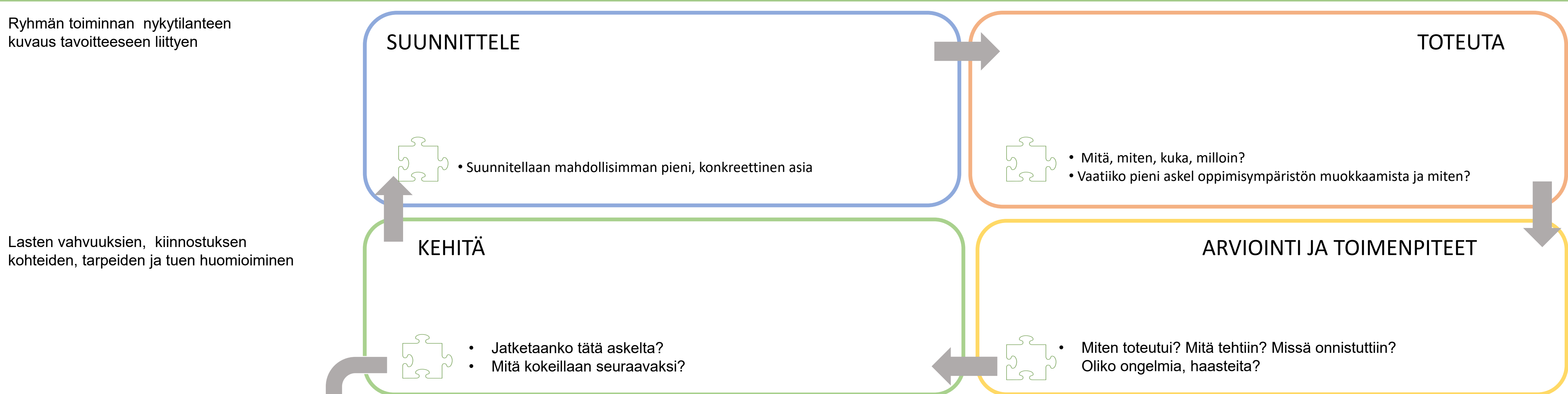
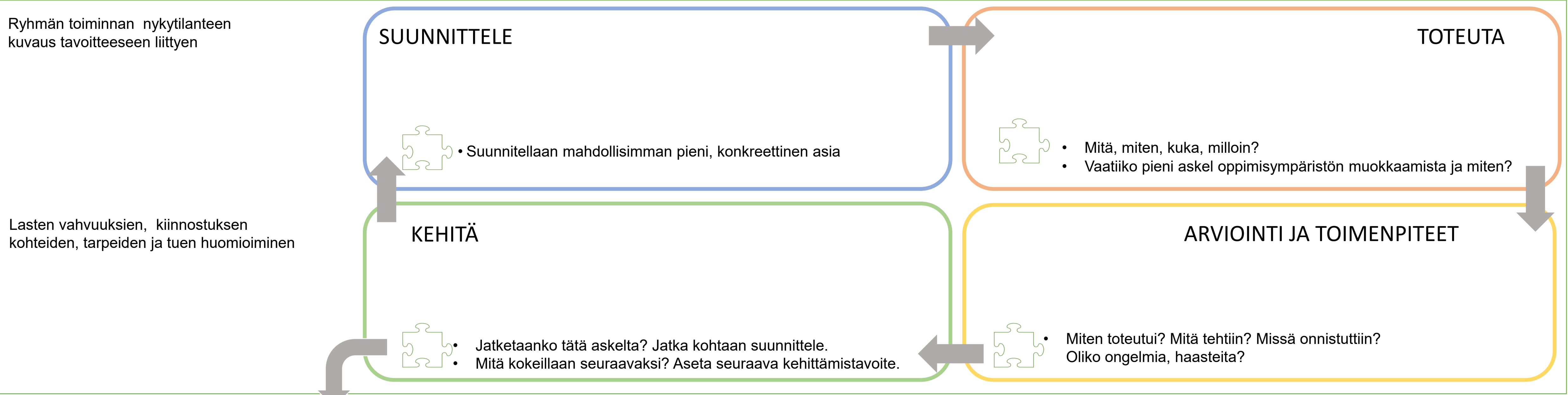
PEDAGOGISEN TOIMINNAN PIENET ASKELEET

Ryhmän pedagogisen toiminnan kehittämistavoite:

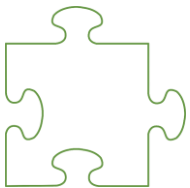

PEDAGOGISEN TOIMINNAN PIENET ASKELEET

Ryhmän pedagogisen toiminnan kehittämistavoite:

LAAJA-ALAINEN OSAAMINEN

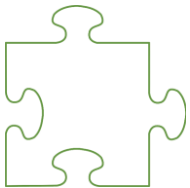

- Miten laaja-alainen osaaminen yhdistyy lasten varhaiskasvatussuunnitelmien tavoitteisiin ja sitä kautta ryhmän pedagogiseen toimintaan?
- Miten laaja-alaisen osaamisen alueet näkyvät ryhmän toiminnassa?
- Onko joku laaja-alaisen osaamisen osa-alue, johon tulisi vielä kiinnittää huomiota tai on painottunut toimintakauden aikana?

ARVIOINTI JA TOIMENPITEET

OPPIMISEN ALUEET

Kielten rikas maailma	Ilmaisun monet muodot	Minä ja meidän yhteisömme	Tutkin ja toimin ympäristössäni	Kasvan, liikun ja kehityn
Kielelliset taidot ja valmiudet	Musiikillinen	Eettinen ajattelu	Matemaattinen ajattelu	Liikkuminen
Kielelliset identiteetit	Kuvallinen	Katsomuskasvatus	Ympäristökasvatus	Ruokakasvatus
	Sanallinen	Lähiyhteisön menneisyys, nykyisyys ja tulevaisuus	Teknologiakasvatus	Terveys ja turvallisuus
	Kehollinen			
	Käsityöllinen	Mediakasvatus		

- Miten oppimisen alueet yhdistyvät lasten varhaiskasvatussuunnitelmien tavoitteisiin ja sitä kautta ryhmän pedagogiseen toimintaan?
- Miten oppimisen alueet näkyvät ryhmän toiminnassa?
- Onko joku oppimisen alue, johon tulisi vielä kiinnittää huomiota tai on painottunut toimintakauden aikana?
- Miten oppimisen alueita on yhdistelty lasten mielenkiinnon kohteisiin pohjaten eheytyiksi kokonaisuuksiksi?

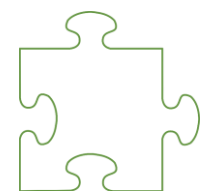
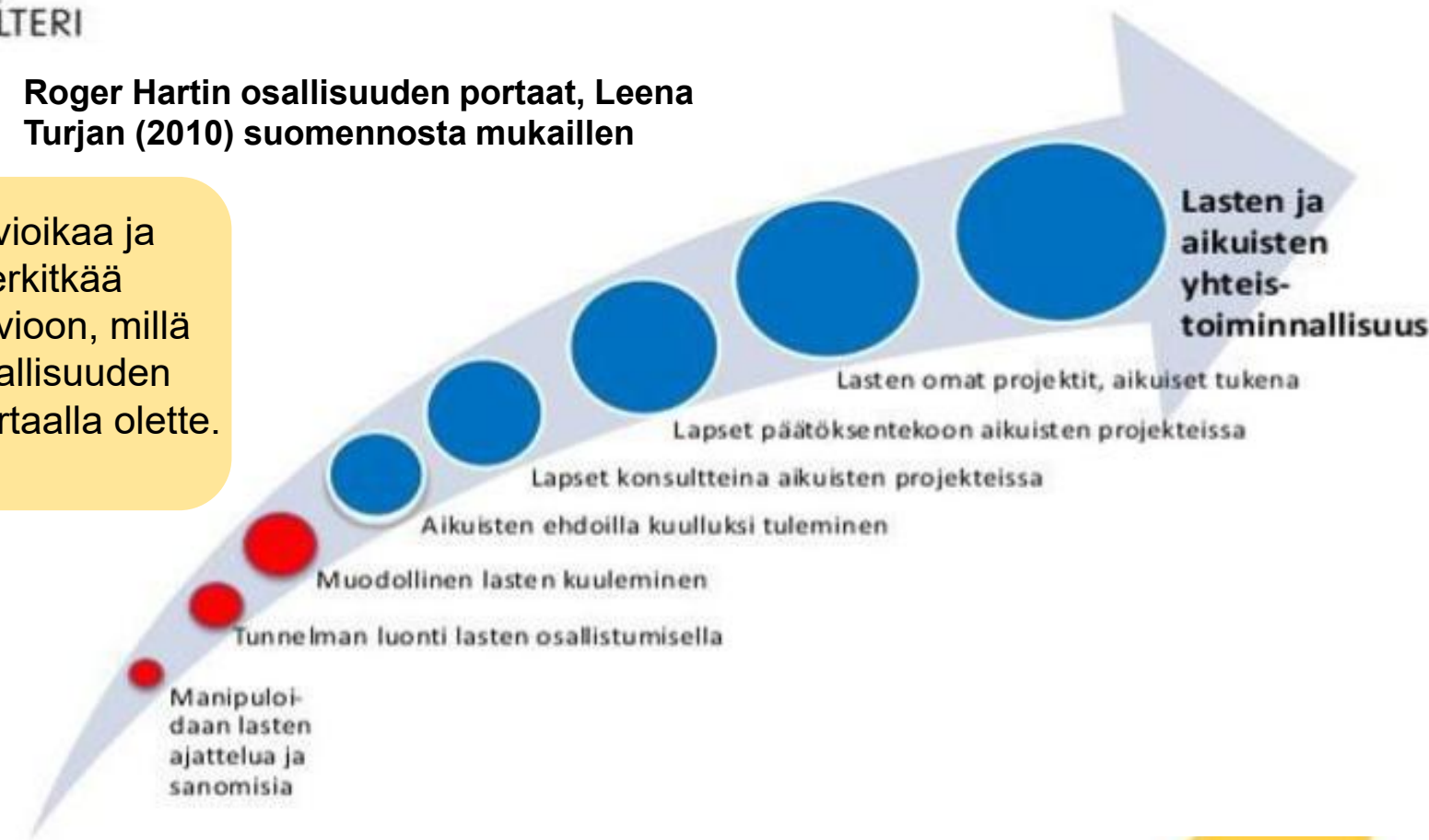
ARVIOINTI JA TOIMENPITEET

LASTEN OSALLISUUS JA VAIKUTTAMINEN

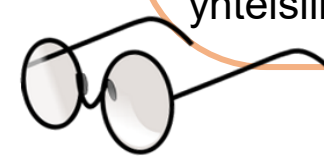

Roger Hartin osallisuuden portaat, Leena Turjan (2010) suomennosta mukaillen

Arvioikaa ja merkitkää kuvioon, millä osallisuuden portaalla olette.

- Miten lapsi voi vaikuttaa häntä koskeviin asioihin lapsiryhmän arjessa? Esim. Lasten osallisuus perushoidon tilanteissa.
- Miten edistämme kaikkien lasten osallisuutta kaikessa toiminnassa, toiminnan ja toimintaympäristön suunnittelussa, sekä arvioinnissa?
- Millaisia toimenpiteitä voisitte tehdä lasten osallisuuden mahdollistamiseksi? Mitä täytyy tehdä ehkäpä toiminnan rakenteiden, sisältöjen ja kasvattajien toiminnan osalta?

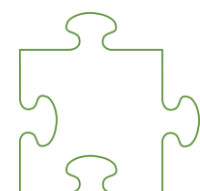

Miten huomioimme kaikkien lasten mielipiteet ja vastaamme heidän kysymyksiinsä? Millä tavoin kaikki lapset ovat mukana tekemässä päätöksiä asioista, jotka ovat heille tärkeitä? Miten mahdollistamme kaikkien lasten osallistumisen päiväkodin ulkopuolisiin tapahtumiin (esim. Retket, vierailut, urheilutapahtumat jne.)? Saavatko kaikki lapset keskustella ideoistaan, tunteistaan ja huolistaan muiden lasten kanssa? Miten varmistamme, että kaikki lapset voivat osallistua yhteisiin oppimistilanteisiin?

ARVIOINTI JA TOIMENPITEET

HUOLTAJIEN OSALLISUUS JA VAIKUTTAMINEN

- Miten huoltajat ovat osallisia varhaiskasvatuksen toiminnassa ja sen suunnittelussa?
- Millä tavoin kunnioitus huoltajaa ja hänen oman lapsensa tuntemusta kohtaan näkyy meillä?
- Millä keinoin huoltajan mielipide kuullaan ja otetaan huomioon toiminnassa?
- Miten teemme pedagogista toimintaa ja ryhmävasua näkyväksi huoltajille?

Tuntevatko kaikki lapset ja heidän perheensä itsensä tervetulleiksi? Mistä tiedämme asian olevan näin? Mitä olemme tehneet asian hyväksi?

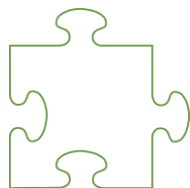
ARVIOINTI JA TOIMENPITEET

HYVINVOIVA JA OPPIVA LAPSI

Olemmeko (koko henkilöstö) vuorovaikutuksessa jokaisen lapsen kanssa? Esim. tervehdimme, kyselemme kuulumisia, päivittäin? Ovatko siirtymiset toiminnasta toiseen sujuvia kaikkien lasten näkökulmasta? Miten turvallinen ja lasten terveyttä sekä hyvinvointia edistävä ympäristö on? Ovatko huonekalut ja muut välineet kaikille lapsille sopivia? Miten käytämme esteettömän viestinnän menetelmiä (esim. kuvat, graafiset merkit, tukiviittomat, viittomakieli, pistekirjoitus ja teknologia) helpottamaan kaikkien lasten vuorovaikutusta?

ARVIOINTI JA TOIMENPITEET

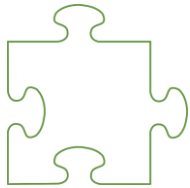

- Tähän kirjataan asioita, joista ei ole tarpeen muodostaa pedagogisen toiminnan tavoitteita, mutta jotka ovat kuitenkin tärkeitä huomioida varhaiskasvatuksen arjessa
- Turvallisuuden tunne, vuorovaikutus ja läsnäolo
- Millaisissa ryhmän tilanteissa myönteinen ja myötätuntoinen vuorovaikutus on erityisen tärkeää?
- Tuonti- ja hakutilanteet, ruokailut ja ravinto, ulkoilu, liikkuminen, lepo, pukeminen ja riisuminen, siisteys ja hygieniakasvatus, tapakasvatus
- Allergiat, sairaudet ja lääkitykset.

PEDAGOGINEN DOKUMENTOINTI

ARVIOINTI JA TOIMENPITEET

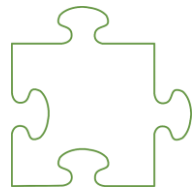
- Miten keräämme ja dokumentoimme tietoa lapsista (kehitys, kiinnostuksen kohteet, toiminta, ajattelu, oppiminen) ja ryhmän toiminnasta?
- Miten tietoa koostetaan ja hyödynnetään pedagogisen toiminnan ja toimintaympäristön suunnittelussa?
- Miten käytämme pedagogista dokumentointia yhdessä lasten kanssa?
- Miten mahdollistamme lasten osallisuuden suunnittelussa?

KIELI JA KULTTUURI

Miten huomioimme ympäröivän yhteisön ja lapsiryhmien moninaisuuden? (Mm. Kielellinen ja kulttuurinen moninaisuus, kehityksen ja oppimisen tuen tarpeet, sosioekonomiset erot)
Miten rohkaisemme lapsia kunnioittamaan ja arvostamaan moninaisuutta lapsiryhmässä?
Näkykö kulttuurinen moninaisuus riittävästi leluissa ja materiaaleissa? Miten oppimisympäristö tukee kaikkien lasten mahdollisuutta olla vuorovaikutuksessa ja harjoitella kieltä? Miten tuemme eri kieliä puhuvien lasten ilmaisua niin, että sekä lapset että henkilökunta ymmärtävät heitä?

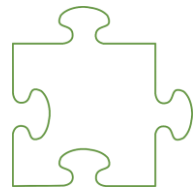
ARVIOINTI JA TOIMENPITEET

- Miten lasten vasujen pohjalta edistetään monipuolisesti vieraskielisten ja monikielisten lasten kielitaidon sekä kieli- ja kulttuuri-identiteettien ja itsetunnon kehittymistä?
- Onko ryhmässä tehty Kielitietoisien oppimisympäristön arviointi ([Kielipeda](#))?
- Millaisia vuorovaikutuksen keinoja meillä on sellaisten lasten kanssa, jotka eivät tuota puhetta tai puhuvat eri kieltä?

KATSOMUSKASVATUS

- Perheiden katsomuksien ominaispiirteet ja kulttuuriperinteet esim. uskonnot, uskonottomuus, perinteet, juhlat, toiveet ja rajoitteet
- Perheiden kielelliseen, kulttuuriseen tai katsomukselliseen taustaan liittyvät toiveet ja yhdessä sovitut asiat
- Mitä tarkoittaa, että henkilöstö toimii ammatillisesti katsomuksellisesti moninaisessa ympäristössä omasta katsomuksestaan riippumatta?

ARVIOINTI JA TOIMENPITEET

TIIMIPALAVERIN MUISTIO

Palaveriin osallistujat

pvm:

EDELTÄVÄN ARVIOINTIA

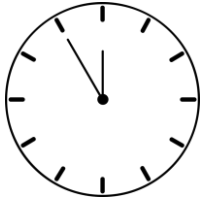

n. 10-15 min.

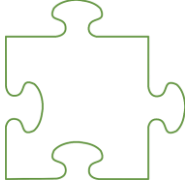

- Missä onnistuimme? Mikä meni hyvin? Mikä ei toiminut? Mitä pitää muuttaa tai vahvistaa? Mistä tulee keskustella? Mikä on ratkaisu? Miten toimitaan jatkossa? Pedagogisen ja tiimin toiminnan pienet askeleet ja arviointi?

TIEDOTETTAVIA ASIOITA

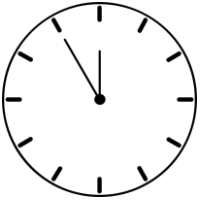

n. 10 min.

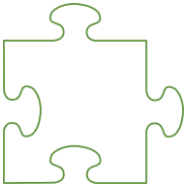

- Esihenkilöltä, yksikköpalaverista, huoltajilta, tiimin sisältä nousevia tiedotettavia asioita

PEDAGOGINEN KESKUSTELU

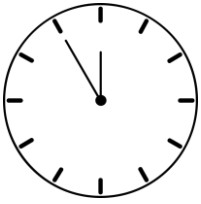

n. 15-20 min.

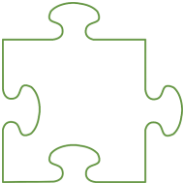

- Ennalta sovittu aihe
- Vasun sisältöjä

LASTEN VASUT JA RYHMÄVASU

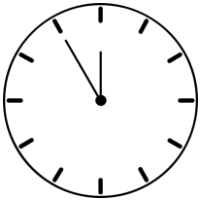

n. 15 min.

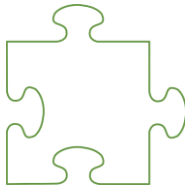

- Lasten vasujen valmistelu tai keskustelujen läpikäyntiä
- Lomakkeet tai muu yhteistyö
- Miten lasten vasuihin kirjatut tavoitteet ja sopimukset toteutuvat arjessa?

YHDESSÄ SOVITTUA

n. 10 min.

- Mitä teemme, kuka tekee/vastaa mistäkin ja aikataulutus
- Mahdollinen valmistautuminen seuraavaan tiimipalaveriin

- Ovatko tiimipalaverit toteutuneet suunnitellusti?
- Ovatko tiimipalavereiden aiheet ja käsiteltävät teemat etukäteen suunniteltuja, hyvin valmisteltuja ja johdettuja?
- Ovatko tiimipalaverit vuorovaikutteisia ja onko keskustelu avointa ja rakentavaa?
- Onko palavereista tehty muistiot? Ovatko muistiot johtajan luettavissa?

- Millaista on ryhmävasun ja tiimisopimuksen toteutuminen, käyttö ja arviointi arjessa?

Lähteet

- Dialogisuus varhaiskasvatuksessa. Kekkonen, M., Lehti, K. & Tirkkonen. J. 2018. Saatavissa: <https://dialogiakatemia.fi/2019/11/18/dialogisuus-varhaiskasvatuksessa/>
- Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014. Opetushallitus. Saatavissa: <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/esiopetuksen-opetussuunnitelmien-perusteet>
- Kouvolan joustavan esi- ja alkuopetuksen opetussuunnitelma. Saatavissa: <https://peda.net/kouvola/jeja/joustavan-esi-ja-alkuopetuksen-opetussuunnitelma>
- Kouvolan kaupungin ympäristöohjelma. Saatavissa: <https://www.kouvola.fi/asuminen-ja-ymparisto/luonto-ja-ymparisto/ymparistoohjelma/>
- Kouvolan kaupunkistrategia. Saatavissa: <https://www.kouvola.fi/kouvolankaupunki/strategia/>
- Kouvolan perusopetuksen opetussuunnitelma. Saatavissa: <https://peda.net/kouvola/perusopetus/ops>
- Kouvolan yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelma.
- Lapsen osallisina – Kohti uutta varhaiskasvatuskulttuuria. Turja, L. 2010.
- Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma. Kymenlaakson LAPE-ryhmä. Saatavissa: <https://www.kymenlaaksonperhekeskus.fi/hyvinvointisuunnitelma>
- Valssi-laadunarviointijärjestelmä. Kansallinen koulutuksen arviointikeskus. Saatavissa: <https://www.karvi.fi/fi/arvioinnit/varhaiskasvatus/valssi-varhaiskasvatuksen-laadunarviointijarjestelma>
- Varhaiskasvatuksen laadunarvioinnin perusteet ja suositukset. Kansallinen koulutuksen arviointikeskus. 2018. Saatavissa: <https://www.karvi.fi/fi/arvioinnit/varhaiskasvatus/varhaiskasvatuksen-laadun-arvioinnin-perusteet-ja-suositukset>
- Reflektointityökalu varhaiskasvatuksen inklusiivisuuden arviointiin. 2019. Opetushallitus. Saatavissa: https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/reflektointityokalu_inklusiivisuuden_arviointiin_2019.pdf
- Tietoa varhaiskasvatuksesta selkokielellä. Opetushallitus. Saatavissa: <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/tietoa-varhaiskasvatuksesta-vanhemmille-ja-huoltajille-selkokielella>
- Varhaiskasvatuslaki 540/2018. Saatavissa: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2018/20180540>
- Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022. Opetushallitus. Saatavissa: [Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022 - ePerusteet](https://www.koulu.fi/fi/Varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet_2022_-_ePerusteet)
- Varhaisvuosien fyysisen aktiivisuuden suositukset. Opetus- ja kulttuuriministeriö. Saatavissa: <https://ukkinstituutti.fi/liikkuminen/liikkumisen-suositukset/alle-kouluikaisten-liikkumisen-suositukset/>
- YK:n Lapsen oikeuksien sopimus. Saatavissa: <https://www.lapsenoikeudet.fi/lapsen-oikeuksien-sopimus/>
- YK:n yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista. Saatavissa

KOUVOLA

Kouvola kaupunki
Varhaiskasvatus
Torikatu 10, 45100 Kouvola
puh. 020 61511

**Liikkuva
lapsuus**

VARHAISKASVATUS